

LETNIK XXXII, ŠTEVILKA 3/2016

NOVA GLASIL
FILATELISTIČNE
ZVEZE SLOVENIJE

FILATELIJA

ISSN 1408-0303

Nagrajenci Filatelistične zveze Slovenije	4
Boštjan Petauer Filatelistični ekspertizni servis	6
Boštjan Petauer Bosna in Hercegovina 1916	8
Boštjan Petauer Bosna in Hercegovina 1917	10
Bojan Bračič Znamke mariborskega provizorija kot kolk	12
Marjan Merkač Poštinski stroji CAMP	14
Milko Linec Po vodnih poteh Prenos pošte v prosto plavajočih posodah	18
Edward Pałka Henryk Sienkiewicz	22
Bojan Bračič Najboljša maksimum karta iz leta 2015	30
Edward Pałka Slovenika na poljski znamki iz leta 2016	32
Veni Ferant Filatelistično razgiban Žalec	33
Borut Jenko Društvo zbirateljev Domžale	35
Matjaž Metaj Čipke 2016	38
Srečko Beričič Škofjeloški filatelisti in pomembnejši dogodki	40
Peter Suhadolc Sestanek Multilaterale v Luksemburgu	42
Bojan Himmelreich Prispevek k zgodovini špekulacij s filatelističnim materialom	44
Branko Petan Frank Linke-Crawford	46
Nagradno vprašanje	47

NOVA FILATELIJA
Glasilo Filatelistične zveze Slovenije

*“Za bogatitev in širjenje
filatelističnega znanja”*

Filatelistična zveza Slovenije je registrirana v Ljubljani kot neprofitna organizacija zveze filatelističnih društev v Sloveniji. FZS je članica Mednarodne filatelistične zveze (Federation International de Philatelie — FIP) in Združenja evropskih filatelističnih zvez (Federation Of European Philatelic Associations — FEPA)

Za izdajatelja:
Peter Suhadolc

Uredniški odbor

Glavni in odgovorni urednik:
Bojan Bračič
e-naslov: bojan.bracic@triera.net

Člani uredniškega odbora:
Vencelj Ferant, Veselko Guštin,
Igor Pirc, Lojze Tomc

Ponatis člankov z navedbo avtorja je dovoljen samo s pisnim soglasjem uredništva.

Fotografija na ovitku:
Maksimum karta, ki je osvojila prvo mesto na 13. svetovnem tekmovanju (več v članku na strani 30).

Prelom in tisk:
www.evrografis.si
november 2016

Naklada:
1000 izvodov

Naslov uredništva:
Filatelistična zveza Slovenije
p. p. 1584
1001 Ljubljana
<http://www.fzs.si>

ISSN 1408-0303
Cena: 2 EUR, za tujino 3 EUR
Glasilo prejemajo člani FZS brezplačno.

NOVA FILATELIJA

GLASILO FILATELISTIČNE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK XXXII

ŠTEVILKA 3/2016

Beseda urednika

Zamuda. Da, zamuda je tokrat in to kar debela. Ta številka bi po planu naj izšla okrog 15. septembra, vendar Je pa bilo prijetno slišati z več koncev, da revijo že pogrešajo.

Razlogov za zamudo je več, glavni pa je moja relativno visoka zasedenost v preteklih tednih in mesecih. Pred kongresom FIP je bilo nekaj več dela zame, ker sem hkrati tajnik FEPA, ki se je ob kongresu močno angažirala. Filatelistično šolo v Trakoščanu sva v začetku oktobra s Stašo, kot že vrsto let nazaj, pomagala kakovostno izpeljati; posebej dobro je izpadla interaktivna igra *Lov na filatelista*, ki je nastala po Stašini zamisli. Jo že predelujeva in pripravljava za izvedbo s slovenskimi krožkarji, ko bo ustrezna priložnost (Collecta 2017 ali FIRAMLA 2017, ki po zagotovilih iz Trbovelj zagotovo spet bo). Priprava na to igro je vzela kar nekaj časa, za kar nama seveda ni žal, toda druge stvari so morale počakati.

In uresničujemo želje kolega Zvoneta. V tej številki je objavljen obširen zapis o Nobelovem nagrajencu za literaturo, ki je osnova za dober tekmovalni eksponat iz tematske filatelije, ali samo za tematsko zbirko, ki pa daje mnogo možnosti kreativnega ustvarjanja.

Ob nastajanju revije je bilo še nekaj problemov, ki seveda niso nič novega, le reševanje gre včasih hitreje, drugič pa malo bolj počasi. Gradivo poskušam razporediti tako, da posamezen prispevek obsega zaključene (cele) strani, kar pa mnogokrat ni ravno enostavno. Besedil ne krajšam ali izpuščam, drugače je s slikovnim gradivom, posebej če ga je nekaj več; treba pa je izbrati med poslanim. Tudi pripravljeno ni vedno najbolj primerno, čeprav sem o tem z avtorji že nekajkrat govoril. Naredim, kolikor morem, kakor želim pa vedno ne gre, ker nimam ustreznih oblikovalskih orodij (programov). Večkrat slikovno gradivo sam dodam, saj je prispevek potem bistveno bolj zanimiv. Toda treba ga je najprej poiskati, kar običajno vzame nekaj časa. Računam, da mi avtorji prispevkov tega ne zamerijo; do sedaj se ni še nihče pritožil. Pa nasvidenje do naslednje številke, ki bo po načrtih še letos.

Nagrajenci Filatelistične zveze Slovenije 2016

Na rednem zboru članov FZS junija 2016 smo podelili tudi priznanja FZS, kar je zapisano že v Novi filateliji 2/2016. O prejemnikih najvišjih priznanj še par besed.

Marjan Merkač (foto: V. Ferant)

Zlato odličje Lovrenc Košir je dobil **Marjan Merkač** iz KFD Ravne na Koroškem. Marjan je že več kot 40 let aktiven v organih društva in različnih društvenih aktivnostih od priprav društvenih izdaj do organizacij filatelističnih razstav. Zelo pomembno je njegovo večletno delo z mladimi in strokovno raziskovalno delo na različnih področjih filatelije. Rezultate raziskovalnega dela je publiciral, del pa predstavil tudi v obliki tekmovalnih eksponatov na filatelističnih razstavah.

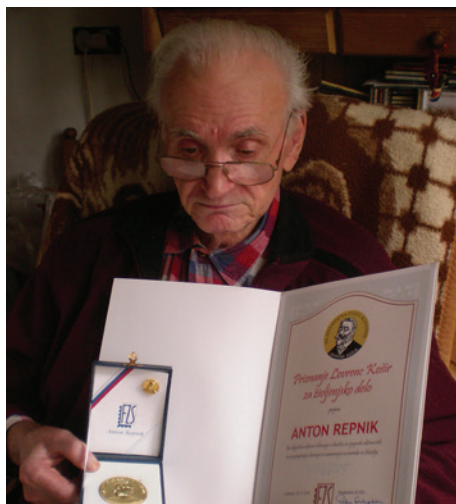
Priznanje Lovrenc Košir za življenjsko delo so prejeli:

Ludvik Kovač iz Društva zbirateljev Domžale. Kovač je eden od ustanovnih članov Filatelističnega društva Domžale v letu 1949. V društvu je bil aktiven ves čas do njegovega prenehanja leta 1989. Seveda je bil zraven, ko se je leta 2011 društvo reaktiviralo kot Društvo zbiralcev Domžale. Filatelistično znanje je ve-

Ludvik Kovač (foto: B. Jenko)

dno rad razdajal mlajšim kolegom. Svoje zbirke je večkrat razstavljal ob različnih priložnostih in tudi tako delal propagando za filatelijo in navduševal obiskovalce razstav za ta atraktiven konjiček.

Anton Repnik (foto: M. Markač)

Anton Repnik iz Filatelističnega društva Drava, Muta – Vuzenica je ravno tako eden od ustanoviteljev Filatelističnega društva Drava in je ves čas aktivno sodeloval pri delovanju društva in njegovih različnih aktivnostih. Razstavljal je na društvenih in meddruštvenih razstavah in kreativno prispeval pri več društvenih priložnostnih izdajah. Veliko truda je vložil v ohranjanje in urejanje filatelistične in druge kulturne dediščine Mute in okolice. Že pred leti je bil pobudnik dela z mladimi, ki se je končno zaključilo s filatelističnim krožkom na OŠ Muta.

Leon Štiftar (foto: B. Jenko)

Leon Štiftar iz Društva zbirateljev Domžale je enako kot kolega Kovač sodeloval pri ustanovitvi FD Domžale leta 1949. Tudi po prenehanju delovanja društva po 40 letih je razdal svoje znanje in tudi drugače pomagal ohranjati ljubezen do filatelije. Ne preseneča, da je bil pobudnik reaktiviranja društva, kar se je realiziralo v letu 2011.

Najvišje priznanje FZS zaslužni filatelista je tokrat prejel **Peter Suhadolc**. Kot

Peter Suhadolc (foto: V. Ferant)

je povedala na zboru članov FZS voditeljica podelitve priznanj Staša Bračič, je utemeljitev za dodelitev priznanja zanj zapisana na 16 straneh. Iz tega zaključujemo, da se je Peter v zadnjih 40 in še nekaj letih resnično v veliki meri posvetil filateliji in to na njenih različnih področjih. Naj jih omenimo nekaj:

- V domačem društvu SFK Lovrenc Košir deluje že 46 let, od tega 33 let kot predsednik. Član IO FZS je 24 let, od tega 12 let kot podpredsednik in zadnja štiri leta kot predsednik Zveze. Je član tudi mnogih drugih filatelističnih organizacij, v katerih je prispeval k uveljavitvi slovenske filatelije.

- Poleg nacionalnega sodnika pri FZS, je Peter tudi mednarodni FEPA in FIP sodnik za tematsko filatelijo in od 2015 tudi FIP team lider. Od 2009 je član Komisije za izdajo poštnih vrednotnic pri Pošti Slovenije.

- Pripravil je več strokovnih predavanj o pripravi tematskih eksponatov v Sloveniji in tudi v tujini in v slovenščino prevedel različne pravilnike za ocenjevanje posameznih razstavnih razredov (spletna stran FZS).

- Njegovo raziskovalno delo obsega področje poštne zgodovine Cone B, zamejskega poštnege urada na Opčinah ter poštne zgodovine Ilirskih provinc, aerogramov in letalskih ovitkov socialistične Jugoslavije ter filatelističnega gradiva na temo potresov in seveda gora.

- Svoje raziskovalno delo je nadgradil z uspešnimi razstavnimi eksponati, med katerimi je eksponat o zgodovini alpinizma prejel že mnogo pozlačenih in zlati medalji na kontinentalni (FEPA) in svetovni (FIP) razstavi.

- Naj končamo s podatkom, da njegova filatelistična bibliografija obsega čez 60 različnih strokovnih člankov in več prispevkov v rubriki Postiljon, Primorskem dnevniku iz Trsta, pripravil pa je tudi 29 člankov v mladinskem mesečniku.

Iz utemeljitev za dodelitev priznanj FZS.

F(ilatelistični) E(kspertizni) S(ervis) kot zaščitnik kupcev redkejših znamk

V okviru FZS že od leta 2004 deluje Filatelistični ekspertizni servis ali kratko FES. Njegova naloga je dajanje mnenj o pristnosti znamk in ostalega filatelističnega gradiva, za kar so odgovorni atestatorji za posamezno področje.

To je pomembno zlasti pri dražjem gradivu in tistem, pri katerem kupec ni prepričan, da je pravo. Tudi zbiralec z dolgoletnimi izkušnjami se namreč lahko znajde v položaju, ko ni prepričan, ali je znamka res tista, za kar je predstavljena; ta ugotovitev v še večji meri velja za manj izkušene zbiralce. Pri tem se porajata dve vrsti dvomov. Prvi, ali gre za pristno znamko v vseh elementih (npr. kaj je z zobčanjem, barvo, žigom – to zlasti tam, kjer je vrednost žigosane znamke večja od nežigosane, itd.) ali pa je morda celo ponaredek v celoti; drugi, ali je znamka neoporečna (brez tenkih mest, zatrganin, je lepilo brezhibno, kaj je z zobci itd.). Še več vprašanj se marsikdaj poraja pri celotah (nekatero znamke na pismih so vredne mnogo več kot posamezne, tako žigosane kot nežigosane), pa tudi žigih in ostalih elementih na njih.

Mnenje seveda nekaj stane, ampak to je še vedno boljše kot metati denar stran za ponaredek; miren spanec pa ima tudi svojo ceno. Poleg tega je takrat, ko se pri neki znamki ugotovi, da gre za ponaredek, marsikdaj prepozno, saj prodajalca ni več ali pa o vračilu denarja noče niti slišati. Torej je treba ukrepati preventivno.

Atestatorji pokrivajo področje, za katerega so usposobljeni, njihov zadnji, pred kratkim prenovljen spisek, objavljen tudi na spletni strani FZS, je naslednji:

Bojan Bračič / Republika Slovenija od 1991 naprej

Konrad Kajtna / predfilatelija in avstro-ogrski žigi s slovenskega območja

Boštjan Petauer / SHS Verigarji 1919 - 1921, Koordinator FES

Bojan Kranjc / SHS – Verigarji časopi-sne in porto znamke

Veselko Guštin / Julijska krajina (JK) 1918-1919 in cona A in B Julijske krajine in STO 1945 – 1954

Saša France / Jugoslavija 1945 – 1991, Okupacija Slovenije 1941-1945

Igor Pirc / Celine in njihova uporaba na območju RS

Aleš Marinšek / Začasne izdaje DFJ 1944-45 (Cetinje, Split, Senta, Mostar, Sarajevo, Zagreb) in lokalne neslužbene izdaje NDH (Medžimurje, Banja Luka, Šibenik I in II, Split).

Vsako lahko posreduje svoj poštni material v pregled. Certificati so izdelani v štirih tednih po prejemu plačila. Cena certifikata je 25 evrov plus poštnina. Kontaktni naslov je koordinator FES, g. Boštjan Petauer (bostjan.petauer@siol.net).

FES je kolektivni član AIEP (Association internationale de Experts en Philatélie – mednarodna zveza filatelističnih izvedencev) in deluje po njihovih pravilih. Ker smo kolektivni član, vsako izdano mnenje sopodpišeta dva atestatorja ter

koordinator FES (to je avtor tega prispevka), s čimer se zmanjša možnost napak.

Do sedaj je bilo izdanih preko 90 mnenj, večina od teh v začetku delovanja FES, med njimi tudi eno za (verigarški) ponaredek.

V knjigi The Regent Encyclopedia of Postage Stamps, katere urednik je bil leta 1935 Robson Lowe, eden najbolj znanih filatelistov Velike Britanije vseh časov, je na koncu svojega prispevka The Value of Expert Opinions and Certificates znani filatelistični strokovnjak tistega časa F. Ingham zapisal: »Zelo težko pretiravamo pri poudarjanju pomembnosti certifikatov in garancij, zlasti ob upoštevanju dejstva, da je to v dobro našega konjička«. Ta misel je po skoraj 80 letih, odkar je bila zapisana, še vedno zelo aktualna.

Vse, ki jih v zvezi s tem prispevkom zanimajo dodatne informacije, jih lahko dobijo na e-naslovu:

bostjan.petauer@siol.net.

Slovenski filatelisti v FIP-ovih komisijah

Slovenska filatelija se vse bolj uveljavlja v Evropi in svetu. Poleg dveh zlatih medalj v FIP konkurenci (FIP = Svetovna filatelistična zveza) in novega FIP sodnika (zdaj imamo že tri s FIP akreditacijo) smo ob zadnjem kongresu FIP v Taipeiju (oktobra 2016) dobili še:

- *predsednika FIP Komisije za tematsko filatelijo; na to mesto je bil izvoljen Peter Suhadolc,*
- *člana uprave FIP Komisije za poštne celine; na to mesto so kooptirali Igorja Pirca.*

Kolegoma iskrene čestitke.

Pa še rezultati, ki so jih dosegli naši razstavljalci na svetovni razstavi Philatapei 2016:

B. Petauer, Bosnia & Herzegovina 1914 Letters, Complete Sheets with Die Overprint, 75 točk

B. Morenčič, Slovene Littoral Under Austria 1850-1918, 78 točk

I. Cep, Organizing Olympic Games (From Candidacy to the Closing Ceremony), 81 točk

V. Ferant, An Everlasting Tree – Olive, 75 točk

FZS, I. Turk: Odtisi priložnostnih ročnih poštних žigov v Sloveniji, 70 točk.

Bosna in Hercegovina 1916 – redne

V BiH je 30. oktobra 1916 izšla zadnja serija rednih znamk s portretom cesarja Franca Jožefa, ki je tri tedne pozneje, 21. novembra, umrl v starosti 86 let na Dunaju.

Njegova 68-letna vladavina je tretja najdaljša v zgodovini Evrope (po Ludviku XIV., francoskem kralju, ki je vladal rekordnih 72 let, in Janezu II., liechtensteinskem princu); možnost preseči njegov vladarski dosežek ima v Evropi zgolj britanska kraljica Elizabeta II., ki je pri svojih 90 letih na prestolu že 64 let (in je že presegla rekord svoje praprababice, kraljice Viktorije (1837-1901), ki je vladala ravno tako 64 let.

Izdane znamke

Serija obsega 18 znamk kvadratne oblike; 14 hellerskih znamk je manjše velikosti in prikazujejo cesarjev obraz »en face«, 4 kronske, večje velikosti, pa v profilu. Znamke so tiskane v bakrotisku, hellerske znamke na belem papirju, kronske pa na rahlo obarvanem.

Razen znamk za 15, 80, 90 hellerjev ter 4 krone, ki so zaradi povišanja poštnin prišle v promet že s 1. novembrom, so bile ostale vrednote dane v promet šele potem, ko so pošle znamke prejšnje izdaje iz leta 1912. Znamke so veljale do 31. marca 1918.

Velikost znamk, tiskovnih pol, zobčanje, kakor tudi gumi, se v popolnosti ujemajo z že omenjeno izdajo iz leta 1912, zato na tem mestu ne navajamo podrobnosti, zlasti, ker smo o njej že pisali.

Vse vrednote so natisnjene v eni barvi, razen vrednote za 10 hellerjev, ki obstaja tako v rjavo olivni kakor tudi olivno rumeni barvi.

Zadnje tri hellerske (zgoraj) in kronske (spodaj) vrednote; obakrat levo zobčane in desno nezobčane.

Poleg zobčane obstaja tudi nezobčana serija; slednje se ne vidi prav pogosto.

Dodatno naj bi bile natisnane tudi vrednote za 35 hellerjev ter 1 in 5 kron, vendar niso nikoli prišle v promet.

Eseji in poskusni tiski

Obstajajo eseji znamke za 12 hellerjev in še nekaterih (neizdanih vrednot) kakor tudi samega okvirja v rdeči, modri in zeleni barvi.

Nadalje so poznani barvni poskusni tiski vrednote za 3 krone v različnih barvah, v zobčanju 12 ½, nalepljene na karton, kakor tudi isto le v obliki bloka na papirju za bakrotisk.

Podrobnosti so razvidne iz strokovne literature. Cela serija, tako zobčana kot nezobčana, obstaja tudi v spremenjenih barvah.

Kronske vrednote v spremenjenih barvah, nezobčane (zgoraj) in zobčane (spodaj).

Posebnosti zobčanja

Znamke so zobčane linijsko 12 ½, vendar pa se je kasneje ugotovilo, da obstajata vrednoti za 80 in 90 hellerjev zobčani tudi linijsko 11 ½. Prva ni posebna redkost, druga pa predstavlja eno najredkejših znamk področja.

V skladu z navedbami v Priručniku naj bi obstajale tudi redke dvojno zobčane znamke; ostala literatura jih ne navaja.

V nobeni literaturi pa nisem zasledil omembe delno nezobčanih znamk, ki so prikazane na sliki.

Vodoravno nezobčane (prvi dve, delno še tretja od leve) znamke.

Ponaredki

Obstajajo ponaredki znake za 90 hellerjev v redkem zobčanju 11 1/2. Od originalnih se razlikujejo po velikosti (so ožje, ker so ponarejevalci odstranili originalno zobčanje in znamko na novo zobčali), pa tudi oblika zobcev se pri ponaredku razlikuje od originala.

Pisma

Pisma te izdaje niso pretirano redka, kar pa ne pomeni, da jih je v dobri kvaliteti lahko dobiti. Na slikah jih je nekaj prikazanih.

Pravilno frankirano pismo (15H poština + 25 H priporočnina) v dokaj redki mešani frankaturi 2 rednih serij, poslano 23. 7. 1917 iz Sarajeva (naslov na prvi strani) v Kornenburg pri Dunaju.

Zaključek

Vrednote za 80 in 90 hellerjev (obstoje vrednote v že omenjenem redkem zobčanju 11 1/2 je bil ugotovljen šele pri pretiskanih znamkah) ter za 4 in 10 K so bile po koncu vojne pretiskane in uporabljene v novi državi. Za proučevanje so zaradi množice napak pri pretisku zelo zanimive, vendar pa njihova obravnava presega okvir tega sestavka.

Boštjan Petauer
bostjan.petauer@siol.net

Znamka za 90 hellerjev je plačala poštino za 3,5 kg težak paket (Zbirka T. Artel).

Prefrankirana filatelistična pisma niso posebna redkost.

Literatura in viri

1. Ferchenbauer U: Handbuch und Spezialkatalog, Band IV, Ungarn 1867, Österreichische Post im Ausland, Wien 2008, Selbstverlag,
2. Passer A., Die Postwertzeichen von Bosnien und Herzegowina, Prag 1930,
3. Michel Österreich Spezialkatalog, Schwanneberger Verlag GmbH, München 2013,
4. Priručnik maraka hrvatskih zemalja, knjiga 1, svezak 1, Hrvatski filatelistički savez, brez letnice (ampak pred 2. svetovno vojno),
5. Radičević Đ., Falzifikati u filateliji Bosne in Hercegovine 1879 -1918, Filatelističko društvo Banja Luka, 2015
6. Zasebni zbirki

Bosna in Hercegovina 1917 – redne

Prvega julija 1917 je izšla v BiH edina serija rednih znamk s portretom cesarja Karla I. (1887-1922), ki je prišla v obtok. Druga serija, pripravljena na izid konec leta 1918 (o kateri smo že pisali), ni izšla, ker se je pred njenim nameranim izidom prva svetovna vojna že končala.

Izdane znamke

Serija obsega 18 znamk, od tega 14 hellerskih in 4 kronske. Na znamkah je portret cesarja »en face«. Podobno kot izdaja zadnjih rednih znamk s portretom cesarja Franca Jožefa, ki so izšle leta 1916, so tudi te znamke kvadratne oblike, manjše pri hellerskih vrednotah, večje pri kronske. Tudi obravnavane znamke so, podobno kot že omenjena prejšnja izdaja, tiskane v tehniki bakrotiska na papirju brez vodnega znaka; ta je pri hellerskih vrednotah bel, pri kronske pa rahlo obarvan. Zobčanje je bilo 12 1/2.

Tiskarska pola je pri hellerskih vrednotah obsegala 100 kosov, pri kronske pa 50. Tudi papir in gumiranje sta v celoti enaka kot pri izdaji 1916.

Znamke so bile v obtoku do razpada monarhije; vendar pa so se brez pretiska uporabljale tudi še nekaj časa v okviru novonastale države SHS, tudi v kombinaciji z že pretiskanimi znamkami.

Poleg zobčanih obstaja tudi nezobčana serija.

Zadnje 3 hellerske (zgoraj) in kronske (spodaj) vrednote. Levo zobčane, desno nezobčane.

Eseji in poskusni tiski

Tega je kar nekaj. Obstaja več vrst esejev v raznih barvah in oblikah. Poskusni tiski obstajajo v črni in originalnih barvah, ločeno samo portret in okvir

ali skupaj, fazni tiski itd. Serija je tiskana tudi v poskusnih barvah, ki odstopajo od barv izdanih znamk. Podrobnosti so razvidne iz strokovne literature.

Posebnosti zobčanja

Poleg že omenjenega rednega grebenastega zobčanja 12 1/2, obstajajo vrednote za 3, 10 in 60 hellerjev tudi linijsko zobčane 11 1/2, vrednoti za 3 in 10 hellerjev pa tudi v mešanem linijskem zobčanju 11 1/2 x 12 1/2. Nobeno od teh zobčanj ni pogosto; linijski zobčanja pri znamkah za 3 in 10 hellerjev, kakor tudi slednja mešana zobčana, pa so precej redke.

Znamki v linijskem (zgoraj) ter mešanem (spodaj) zobčanju.

V skladu z navedbami v »Priručniku« obstajajo še druge posebnosti zobčanja pri nekaterih vrednotah: nezobčana zgornji rob pole in dvojno zobčanje spodaj (6 in 80 hellerjev), navpično nezobčana vrednota za 5 hellerjev, vodoravno nezobčana vrednota za 6 hellerjev ter na koncu še dvojno zobča-

na zgoraj vrednota za 10 kron, ki je od vseh naštetih daleč najredkejša.

Znamka za 10 kron z dvojnim zobčanjem zgoraj.

Ponaredki

Obstajajo ponaredki dražjih posebnosti zobčanja, pri čemer imajo ponaredki običajno več luknjic med ponarejenim zobčanjem kot originali.

Pisma

Pisma niso posebna redkost, kar pa ne velja za visoke frankature. Nekaj je prikazanih na slikah.

Pravilno frankirano (15H poštnina + 25 H priporočnina) pismo iz Sarajeva v Prago. Naslov na sprednji strani.

Pravilno frankirano pismo (poštnina 20H + ekspresnina 60H – oboje je veljalo od 1. 9. 1918 – +priporočnina 20H), poslano iz Sarajeva na Dunaj dan pred razpadom monarhije (Zbirka T. Artel).

Pravilno frankirano pismo (20H poštnina + 25H priporočnina), poslano že po zlomu monarhije iz Bihaća v Graz, kamor je zaradi političnih in vojaških razlogov potovalo več kot mesec dni (Zbirka T. Artel).

Zaključek

Nekatere od vrednot te serije so bile poskusno pretiskane v novi državi. Niso bile v redni uporabi in so precej redke, vendar tudi obravnava teh znamk presega okvir našega prispevka.

Boštjan Petauer
bostjan.petauer@siol.net

Literatura in viri

1. Ferchenbauer U: Handbuch und Spezialkatalog, Band IV, Ungarn 1867, Österreichische Post im Ausland, Wien 2008, Selbstverlag,
2. Passer A., Die Postwertzeichen von Bosnien und Herzegowina, Prag 1930,
3. Michel Österreich Spezialkatalog, Schwanneberger Verlag GmbH, Münchenn 2013,
4. Priručnik maraka hrvatskih zemalja, knjiga 1, svezak 1, Hrvatski filatelistički savez, brez letnice (ampak pred 2. svetovno vojno),
5. Radičević Đ., Falzifikati u filateliji Bosne in Hercegovine 1879 -1918, Filatelističko društvo Banja Luka, 2015
6. Zasebni zbirki

Znamke mariborskega provizorija kot kolki

Znamke (provizoriji), ki so bile v uporabi na Štajerskem, Gorenjskem in slovenski Koroški kratak čas po osvoboditvi slovenskega ozemlja, sem dalj časa raziskoval in o tem objavil nekaj zapisov in imel nekaj predavanj na seminarjih. Pred kratkim pa sem naletel na novo obliko uporabe teh znamk; dobil sem nekaj fotokopij dokumentov, ki kažejo na to, da bi naj te znamke uporabljali tudi kot kolke.

Dejstvo je, da so bile te znamke v uporabi le od 16. junija 1945, ko sta jih prejeli »delilni« pošti Kranj in Maribor 1, do 1. julija 1945, ko je njihova veljavnost v poštnem prometu prenehala. [1] Po prenehanju veljavnosti v poštnem prometu, so znamke še nekaj časa prodajali filatelistom. [2] Samih znamk ni težko dobiti in tudi nimajo posebne vrednosti, povsem druga zgodba pa je s poštними pošiljkami s temi znamkami. Zaradi zelo kratkega časa uporabe je ohranjenih zelo malo, pa še od teh jih je kar nekaj »narejenih« po idejah zbiralcev. Ve se, da je »mariborska trojka« nekaj teh znamk »proizvedla« kasneje [3] in da jih je najverjetneje z veseljem uporabljal za različne »pošiljke« takratni upravnik Slovenjegraške pošte J. Kermek. [4]

Odkritje, da bi naj te znamke uporabljali tudi kot kolke, me je seveda presenetilo, saj nihče od avtorjev, ki so te znamke obravnavali v petdesetih letih prejšnjega stoletja, o tem ni zapisal niti besede. Analiza štirih dokumentov, katerih fotokopije sem dobil, to pojasnjuje; kaže na to, da gre za izdelke »domače obrti«.

1. Vsi predloženi dokumenti imajo datume po 1. juliju 1945, ko so znamke uradno prenehale veljati v poštnem prometu. Prenehale so veljati zaradi tega, ker je bila z omenjenim datumom na celotnem območju takratne Slovenije (brez Slovenskega Primorja) uvedena enotna valuta jugoslovanski dinar. Plačevanje v rajhs markah, lirah in pengih

po tem datumu ni bilo več mogoče. [5] To je omogočilo tudi uporabo enotnih jugoslovanskih znamk, ki so jih na drugih območjih Jugoslavije uporabljali že prej, in jih je dobila tudi Direkcija PTT Ljubljana. [6] Da so poštne znamke uporabljali kot kolke vemo, toda zakaj bi nekdo uporabljal vrednotnice v neveljavni valuti, ni logično.

2. Enega od omenjenih dokumentov bi naj izdala Splošna bolnišnica v Ljubljani. Na območju Ljubljane te znamke nikoli niso bile v uporabi, saj so tam uporabljali pretiskane znamke Ljubljanske pokrajine – Provinz Laibach. Torej ni nobene logične razlage, zakaj bi naj uporabljali neveljavne vrednotnice, ki so poleg tega z drugega območja.

3. Dva od omenjenih dokumentov sta iz let 1946 (21. december) in 1947 (6. junij), ko teh znamk uradno že zdavnaj ni več bilo v uporabi in tudi prodaja filatelistom je bila že zdavnaj končana.

Iz zapisanih ugotovitev je razvidno, da je nekdo, ki je imel večjo množino malovrednih znamk, poskusil z njimi »oplemenititi« nekaj dokumentov in tako doseči dober prodajni uspeh.

Bojan Bračič
bojan.bracic@triera.net

Polica štev.: 400.276 Oddelek: ŽIVLJENJSKI

Zavarovanec: Trasler g.č. Majda pa. sest. g.

Stalno bivališče: Sežica ulica Keramikovq.

Pošta: Sežica št. 11

Premija	din	<u>214.-</u>
Nezgodna	"	<u>.-</u>
Obresti od posojila	"	<u>.-</u>
PNICA za skupno din		<u>214.-</u>

kateri znesek je podpisani Državni zavod za zavarovanje in pozavarovanje prejel za gori naznačeno polico za čas

od 1. dec. 19 46.

do 31. dec. 19 46.

DRŽAVNI ZAVOD ZA ZAVAROVANJE IN POZAVAROVANJE
V LJUBLJANI

Navedeni znesek prejel:

Sežica dne 21. XII. 1946.

Trasler g.č.
podpis pooblaščenega zastopnika ali inkasanta

Viri

1 Bojan Bračič, Poštne v Sloveniji po koncu druge svetovne vojne, Nova filatelija 4/2007

2 Anton Lavrič, Pet let slovenskih natiskov, Nova filatelija 1/1951

3 Bojan Bračič, Mariborski provizorij, Zbornik Filatelističnega seminarja Čakovec 2011

4 Marjan Merkač, Guštanjski porto, Nova filatelija 1/2008

5 Okrožnica 31a, Direkcija pošte, telegrafa in telefona v Ljubljani, 26. junija 1945.

6 Okrožnica 33a, Direkcija pošte, telegrafa in telefona v Ljubljani, 26. junija 1945.

Splošna bolnišnica v Ljubljani

Mat. štev. 24837/44 Ljubljana 26. 6 1945.

Gospod Oiglič Jože

Ljubljana
Mestni trg 11

Za

Vaše oskrbovanje v tuk. zavodu

znosajo za čas od 23.2.44 1944 do 7.1.45 1945 to je za

11	40.-	lit. skupni stroški
5	20.-	
	oskrbina	L 440.-
	rentgen	100.-
	kridalci	13.-
		skupaj 553.-
		plačani sta 400.-
		ostane 153.- t.j. 33.90 Din

ki jih ne moram plačati.

Prosimo za čimprejšnje nakazilo.

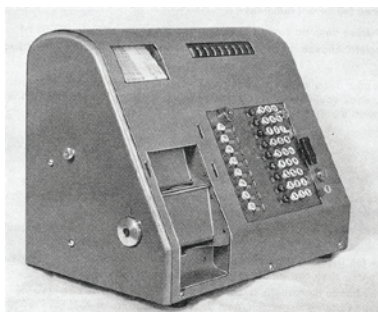
Bolnik

Ravnatelj

Poštninski stroji CAMP

V Parizu, na Rue de la Vacquere 10, se v opuščnem starem industrijskem obratu danes nahaja kulturni center. Tu je kraj gledaliških predstav in razstav. Imajo kinodvorano ter seveda tudi bar in restavracijo. (Najbrž je Francozom prišlo na uho, kaj mislimo storiti z našo zapuščino tovarne Rog, pa so pohiteli in nas prehiteli). Na tem naslovu se začenja zgodovina podjetja, registriranega za izdelovanje precizne mehanike.

Ustanovljeno je bilo leta 1930 pod blagovno znamko CAMP. Ime je povzeto iz prvih črk imena Societe de Construction d'Appareils Mecanique de Precision, drugi vir navaja ime Copagnie des Appareils Mecanique de Precision. Novinar Le Monda Denis Cosnard (1) raziskuje in objavlja zgodovino industrijskih podjetij. Napisal je, da so poleg raznih preciznih aparatov izdelovali tudi naprave za poštno in telefonsko uporabo. Uspešno podjetje se je širilo in selilo. Leta 1982 je bilo prodano in danes je v skupini Alcatel.

Poštninski aparat CAMP.

Poštninske stroje prve serije so poslali na svetovni trg konec leta 1956. Prvi model so nato še tehnično izboljšali. Oba tipa se po odtisu ločita, a o tem v nadaljevanju. V pisnih virih naše Pošte zasledimo imena stroj za frankiranje, frankirni aparat, avtomat za sprejem, poštninski aparat. Uporabo takih strojev napoveduje že poimenovanje. Njihova uporaba na poštних okencih je olajšala in pospešila poslovanje. S samo eno nalepnicico so zamenjali poštno znamko (zapisa-

li vrednost poštnine) in odtis poštnega žiga (označili poštni urad, uro in datum sprejema). Namenjeni so bili za sprejem vseh knjiženih in navadnih pošilk. Barva, določena za poštninske stroje, je bila uporabljena tudi tukaj. Osnovna oblika odtisnjene nalepnice je pri vseh odtisih po svetu ostala skoraj enaka. Odtis žiga v rdeči barvi je bil odtisnjen na gumirani nalepnici velikosti 58 x 27 mm. Na njej sta na levi strani odtisnjena žig pošte z datumom in desno vrednost poštnine, ime države v pravokotniku, oblikovanem kot znamka. Naj poudarim, da je pri teh poštninskih strojih isti tehnični način žigosanja kot pri strojih za žigosanje pošilk. Od valjčka z barvo se ta prenaša na klišee in ti jo z vrtenjem in s pritiskanjem prenašajo dalje na papir. Vse se je opravilo še na mehanični način.

Pravilna poštnina se je pred tiskanjem nalepnice morala nastaviti ročno in nato pognati stroj. Natisnjena nalepnica se ni dala več popravljati. Morda se prav zato najdejo na pošilkah mešane frankature, znamka in nalepnica skupaj. V stroju sta bila vložena dva trakova. Na večjega so odtisnili poštnino ter datum. Drugi ožji trak je bil namenjen za R nalepko. V notranjosti pa je bil še tretji trak. Nanj so se beležile vrednosti za končni in dnevni obračun prometa. Pozoren opazovalec bo opazil drobne poškodbe na desnih vogalih nalepnice. Stroj je bil domiselno zasnovan tako, da je nalepnicico skoraj do konca samodejno odrezal. Delček, ki je še držal, je odtrgal poštni uslužbenec in nalepnicico prilepil.

TIP I, v žigu ura sprejema pošiljke skupaj z datumom.

TIP II, ura sprejema pošiljke je na sredini.

Pomembna tehnična izboljšava na drugem tipu se vidi pri zapisu ure žigosanja, oziroma sprejema pošiljke. Iz žiga pošte so v vrstici za datum odvzeli čas in ga prestavili v prazno polje med žigom pošte in desnim delom, poljem v obliki znamke. Desna stran je imela prostor za zapis poštnine in ime države, v spodnjem kotu so dodajali še številko stroja. V žigu pošte so zaradi tako pridobljenega prostora lahko povečali številke. Zadnji CAMP elektromehanski modeli so bili izdelani še leta 1978.

Uporaba strojev v Jugoslaviji

Slovenski poštarji se še spominjajo popularnih CAMP poštninskih strojev. V Jugoslaviji, nekdanji skupni državi, smo te stroje dobivali že pred uvedbo poštnih številke. Dobivale so jih najprej glavne pošte in tiste z večjim prometom, pozneje tudi manjše. V zbirki hranim nalepnicu pošte Beograd 3 iz leta 1966 z evidenčno številko 002. Sklepamo lahko, da so to tudi prva leta uporabe pri nas.

Več kot opisi povedo ilustracije. Za Slovenijo bom zato poskušal pokazati nekaj različic odtisov pri nas. Kako jih opisati? Vsi stroji na naših poštah so tipa II. Torej pri vseh poštah je na vseh nalepnicah ura sprejema zapisana v sredini.

Pomembna podrobnost prvih odtisov je še evidenčna številka stroja. Zapisana je v desnem kotu spodaj. Na prikazanem odtisu pošte Ljubljana 1 je v desnem spodnjem kotu številka 012, to je številka stroja. Številka kaže na to, da so prvi kosi prišli tudi v Slovenijo (Ljubljano). Klišerji so bili izdelani in vgrajeni že pri proizvajalcu, zaradi tega na začetku tudi enotno oblikovanje.

Nalepnica pošte Ljubljana 1 iz obdobja pred uvedbo poštnih številk.

Uvedba poštnih številk.

Kot veste, se je leta 1971 pričela obvezna uporaba poštnih številk. Vsi žigi na poštah so bili preoblikovani, dodana je bila še poštna številka. Do te spremembe so bili odtisi na nalepnicah enotno oblikovani. Po uvedbi poštnih številk pa se pričnejo pojavljati razlike. Žigi so tedaj postali enojezični, namesto imena še v cirilici je bila na tem mestu zapisana poštna številka. Po tej spremembi so vidna odstopanja v velikosti črk in številk.

Številke stroja praviloma izginejo, pojavijo pa se oznake v žigu pošte A, B, C, D. Na poštah s samo enim strojem običajno brez črke.

Prostor pod napisom PTT sedaj ostaja prazen, pri nekaterih odtisih pa je tudi spodaj velika črka.

Prej dosledna uporaba rimske številke za mesec v »dnevki« je včasih nadomeščena z arabsko številko.

Maribor je imel drugačen zapis (62-101) poštnih številke.

Razen pošne številke in črkovne oznake za stroj, druge spremembe niso vsebinske in se zaradi tega sprašujem o smiselnosti razvrščanja po prav vsaki drobnih oblikovalski razliki. Pomemben podatek za zbiralce bi bil, na primer, čas njihovega pričetka in konca uporabe. Morda se bodo enkrat našli verodostojni poštni arhivi, v katerih so shranjeni zapisi, kako so na poštah dobivali in nadomeščali strojno opremo. Zdaj se žal le zbiralci trudijo in objavljajo podatke, ki so povzeti po njihovih zbirkah. Dr. Ivan Turk v svoji knjigi (2) opisuje razlike v odtisih na nalepnicah pri naših poštah. Odtise na nalepnicah za te stroje razvršča po črkovnih oznakah in velikostih števil v poštni številki. Za to skupino(2) navaja, da so pošne številke lahko višje od 4 mm ali nižje od 3 mm. Lahko so medsebojno stisnjene ali razprte. Na tak način dobimo zapise petih števil krajše od 10 mm in daljše od 12 mm. Sam sem izmeril nekaj primerkov višine poštnih števil in nameril, da so višje ali nižje od 3 mm.

Nekaj variant je tudi tukaj prikazanih.

Manjše številke in razprto napisana poštna številka.

Manjše številke in stisnjena poštna številka.

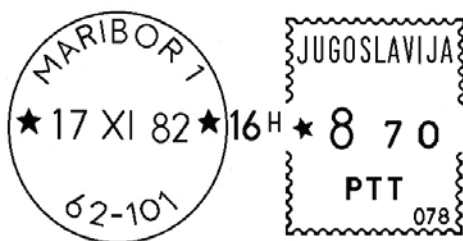

Večje številke, razprta poštna številka. Višina števil 3,5 mm.

Večje in stisnjene pošne številke

Take nalepnice v zbirki nimam. Iz zgoraj navedene literature sledi, da so številke višje od 4 mm in napis krajši kot 10 mm! Naj omenim, da je z večjimi številkami mogoče dobiti krajši napis le pri ljubljanskih poštnih številkah. V tej poštni številki je več enic. Na ta način lahko dobimo krajši zapis pošne številke od ostalih pošt po Sloveniji.

Barva na tukaj prikazanem odtisu je črna. Ob pomanjkanju pravega črnila iz uvoza so pač uporabili to, kar so imeli pri roki. Odtisi v črni barvi se najdejo še na drugih poštah. Tudi nastavitev tega stroja ni bila optimalna, saj na sliki vidimo, da premalo odrezan del pri trganju pusti večje poškodbe. Oblikovno zanimive variante s pomišljajem v poštni številki najdemo le na mariborskih poštah. Na nalepnicah so pri teh odtisih ostale še naprej zapisane tudi številke stroja.

Maribor, poštna številka zapisana s pomišljajem.

Poštna številka zapisana z vmesno črtico

Navedezno napačni zapis pošne številke ni čisto nenavaden. V člankih, objavljenih pri uvajanju pošne številke, so jo tudi pisali na ta način. Tedaj so zapisali, da imajo številke naslednji pomen: »Prva številka označuje republiko, druga skupaj s prvo kot skupina dveh števil označuje poštni center na ozemlju republike. Ostale tri številke označujejo posamič ali v medsebojni kombinaciji

sprejemno pošto, decentralizirano dostavno pošto, podružnično pošto, linijo transporta itd. Po uvedbi nove mehanizacije in avtomatizacije bo omogočala tudi avtomatsko predelavo pošiljk v poštnih centrih.«

Dodajmo še podatek, da so pošno številko leta 1971 v Zvezni republiki Nemčiji uporabljali že deset let, v Veliki Britaniji pa uspešno preizkušali novost črtno kodo.

Postopno opuščanje uporabe teh poštnih avtomatov v Sloveniji sovпада z uvajanjem novih tehnično sodobnejših sistemov. V Ljubljani je leta 1987 trgovsko (uvozno) podjetje Astra predstavilo nove elektronske stroje za sprejemanje poštnih pošiljk MCI-P3 proizvajalca Bizerba(3). Kaže, da je bila ponudba zanimiva, ker so sisteme tega proizvajalca nato pričeli uvajati na slovenskih poštah. Že leta 1988 se pričnejo na slovenskih poštah pojavljati nove nalepnice. Poleg povsem spremenjenega oblikovanja se takoj opazi drugačna tehnologija. Nalepnice niso več natisnjene (odtisnjene) s pomočjo klišeejev, temveč tiskane s pomočjo igličnega tiskalnika. Napisi se prepoznajo po tem, da so sestavljeni iz točk. Do leta 1993 je bilo vključenih že 327 sistemov Bizerba MCI-P 159 in 168 kosov sistema Postquik(4). Zadnji še delujoči CAMP stroji so se na slovenskih poštah našli leta 1991 in še kakšen leta 1992.

V Sloveniji čas osamosvajanja slovenske pošte pomeni konec uporabe CAMP poštninskih strojev. V republiki Hrvaški pa so jih še obdržali v uporabi. Do preoblikovanja Hrvaške pošte s 1. januarjem 1999 so imele nalepnice CAMP strojev napis Hrvatska in spodaj znak HPT. Po preoblikovanju v delniško družbo so logotip spremenili in odstranjena je bila črka T. Pri drugih jugoslovanskih republikah pa kaže, da

Nalepnica iz Republike Hrvaške

Novi logotip Hrvaške pošte⁽⁵⁾.

teh strojev ravno tako kot v Sloveniji ne uporabljajo več.

Marjan Merkač
marjan.merkac@siol.net

Viri

1-<http://lafabriquedeparis.blogspot.si/2011/06/rue-de-la-vaquerie-lancien-ne-usine-camp.html>

2-Dr. Ivan Turk, Frankirne nalepnice poštnih uradov v Sloveniji, leto 2015.

3-ptt vestnik, številka 951, 9. februar 1987, Sistem MCI-P za sprejemanje poštnih pošiljk.

4-PTT novice št. 12-13/94. Avtomatizacija delovnega mesta za sprejem poštnih števil.

5-Reprodukcijo posredoval Juraj Usmiani, FD Zaboky-Zabok.

6-Lastna zbirka.

Po vodnih poteh Prenos pošte v prosto plavajočih posodah

V času, ko je človek po morskih poteh odkrival »nove svetove«, so bile poštni poti v glavnem omejene zgolj na kopno. Tako so morali mornarji, če so želeli pisati svojim bližnjim, poiskati nove načine, kako poslati pošto.

Najenostavnejši način je bil oddati pošto v kraju, kjer so se ustavili, da so se preskrbeli z zalogami vode in hrane oziroma so natovorili ali raztovorili tovor. Če je bil kraj preveč oddaljen za kopensko pošto, so to pošto prevzele druge ladje, ki so bile namenjene na cilj, kamor je bila pošta naslovljena. Seveda pa ta način ni prišel v poštev v primeru, če so bili na ladji dalj časa.

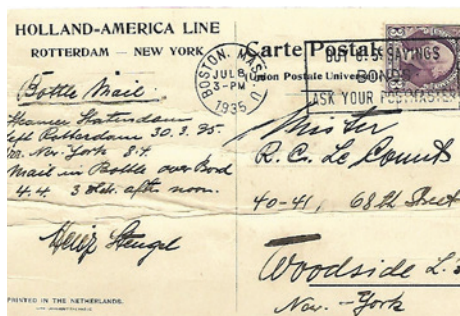
Na odprtem morju so uporabljali drugo, bolj zanimivo metodo. Pošto so dali v razne posode, jih zatesnili, zapečatili in jih odvrgli v morje. Morski tokovi so jih odnesli v obalne vode, kjer so jih izlovila mimo vozeča plovila. Da bi bila takšna posoda bolj plovna, je bila pritrjena na posebno leseno podnožje, za boljšo vidljivost pa je bila opremljena s posebno zastavico.

Portugalska maksimum karta s prikazano pločevinasto posodo za prenos poštnih pošiljk po morju.

Zanimiva je zgodba o Kolumbu, ko se je vračal domov s svoje prve poti po Ameriki. Ladja je zašla v hudo nevihto. Ker se je zbal, da se bo ladja potopila in s tem ne bo nihče vedel za njegova velika odkritja v Novem svetu, je napisal dolg pergament in zahtevo, da se posreduje kralju Ferdinandu in kraljici Izabeli. Pergament je skupaj s svojim dnevnikom zavil v povoščene krpe, jih dal v lesen sod, ki ga je zatesnil in vrغل v morje. Tega soda niso nikoli našli.

Posoda s podnožjem in zastavico je bila najdena tudi na vzhodni ameriški obali in izkazalo se je, da je pripadala parniku z imenom John W. Powel. V posodi je bilo približno 800 pisem, posoda pa je bila odvržena v morje blizu Cape Coda. Posamična sporočila ali manjše število sporočil pa so pošiljali kar v steklenicah.

Pošta v steklenici, zapis na prednji strani: Parnik STATENDAM zapustil Rotterdam 30. 3. 35., prispel v New York 8. 4., Pošta v steklenici vržena v morje 4. 4. ob 3.00 lokalno popoldan. Heinz Stengel

Naslov: Gospod R. C. Le Count, 40 – 41, 68. cesta, Woodside L.Z., New York

Zapis na zadnji strani razglednice: Najdeno na obali Chappaquiddet, zahodni Falmouth, Massachusetts, okoli 75 milj od Bostona na Cape Codu 7. julija 1935.

S poštnega žiga na prednji kartice strani razberemo, da je bila kartica naslovniku odposlana iz Bostona 8. julija 1935 ob treh popoldan.

Ovitek, ki je potoval v steklenici. V morje je bil odvržen z motorne ladje M.V. OREGON SWORD. Z žiga, odtisnjenega preko znamke, je razvidno, da je pismo potovalo po morju v steklenici (SEA JUG POST) 22. decembra 1954. Na hrbtni strani ovitka prejemi žig RIVIERA BEACH, FLA, 22 DEC. 1954, 2:50 PM

Še nekaj zanimivosti

Ta tehnika je postala legitimen del poštnega sistema v Združenih državah. Izumila sta jo dva trgovca z namenom, da bi lahko pošto posadke in potnikov spravila do obale, ne da bi bilo potrebno ladjo upočasnjevati.

Leta 1887 je nemški Naval Observatorij poveljnik nemških ladij opremil s posebnimi obrazci. S ciljem preučevanja morskih tokov, so jih morali izpolniti z datumom in lokacijo, jih dati v steklenice in jih na točno določenem mestu od-

vreči v morje. Steklenice so nato pobrali na obali in jih vrnili v Naval Observatorij. Zvezna pomorska in hidrografska agencija, naslednica Naval Observatorija, tako hrani v svoji zbirki okoli 600 takšnih pisemskih pošiljk, ki so potovale v steklenicah.

Nekoč so nabiralci školjk v Miami Beachu našli kozarec za vlaganje, ki so ga naplavili močni vzhodni vetrovi. Vseboval je nekaj pisem in pošiljateljstvo prošnjo najditelju, da bi priložena pisma odvrgel v poštni nabiralnik. V kozarcu je bil tudi zavojček cigaret in srebrni dolar v zahvalo za opravljeno uslugo.

Leta 1794 je japonski mornar Chunosuke Matsuyama s svojimi 43-timi tovariši v nevihti doživel brodolom na nekem južnopacifiškem otoku. Brez zaloga je vsa posadka kasneje umrla. Pred tem je Matsuyama v kokosov les vrezal sporočilo o njihovi nesreči in ga vstavil v steklenico. Nihče ni vedel, kaj se je z njimi zgodilo, dokler ni bila 150 let pozneje steklenica odkrita v bližini neke japonske vasi.

Ko je čezoceansko ladjo Lusitanijo leta 1915 zadel torpedo, je trajalo samo 18 minut, da se je potopila. Toda to je bilo dovolj, da je nek potnik napisal morda najbolj pretresljivo sporočilo v steklenici. »Še vedno na krovu z nekaj ljudmi. Zadnji čolni so spuščeni. Hitro tonemo. Nekaj moških blizu mene moli z duhovnikom. Konec je blizu. Morda bo to sporočilo Kaj je upal pisec sporočila, pa je za vedno ostala skrivnost, ki jo je požrla morje.

Pojasnilo: Nemška mornarica je sumila, da razkošno opremljena Lusitanija poleg potnikov prevažata tudi strelivo. Nemci so s časopisnimi oglasi v Veliki Britaniji opozarjali, da je potovanje z njo rizično. Lusitanijo so torpedirali 7. maja 1915 ob južni obali Irske. Potonila je v 18 minutah. Umrlo je 1198 potnikov in članov posadke.

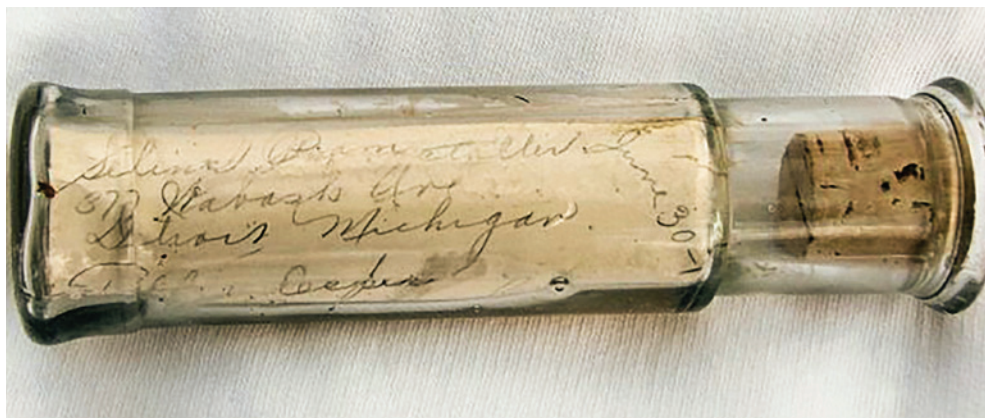

Na znamki Ascensiona in zlati repliki je prikazan motiv pošte v steklenicah. (Ascension je otok v Južnem Atlantiku in spada pod upravo Svete Helene, torej obenem tudi pod britansko.)

Sporočila, odvržena v morje v steklenicah, so bila največkrat uporabljena tudi kot klic v sili. Sporočala so o brodolomu ali piratskih ugrabitvah. Pojasnjevala so tudi izginotja. Tako je bilo iz

sporočila v steklenici, najdeni leta 1954, moč razbrati, da je ladja »Melanie Shulte«, ki je izginila leta 1952, zapeljala na mino.

30. junij 1915. Zabavišni park Ta-

Steklenica s sporočilom Tillie Esper in Seline Pramstalle, ki je 97 let ležala v mulju reke St. Clair.

shmoov v Algonacu (Michigan). Ustanovljen leta 1897. Nahaja se na otoku Harsens, kamor so parniki vozili obiskovalce. Obiskovalce je vabil s prostori za piknik, bejzbolskimi igrišči, igralnicami in plesnim paviljonom. Tako je nudil zabavo in pobege v naravo iz soparnega in vročega Detroita. Prijateljici Tillie Esper in Selina Pramstaller sta v parku preživele lep dan. Svoje veselje sta delili tako, da sta napisali sporočilo, ga dali v steklenico in jo vrgli v reko. Počakali sta, da se je steklenica potopila. Park so zaprli leta 1951.

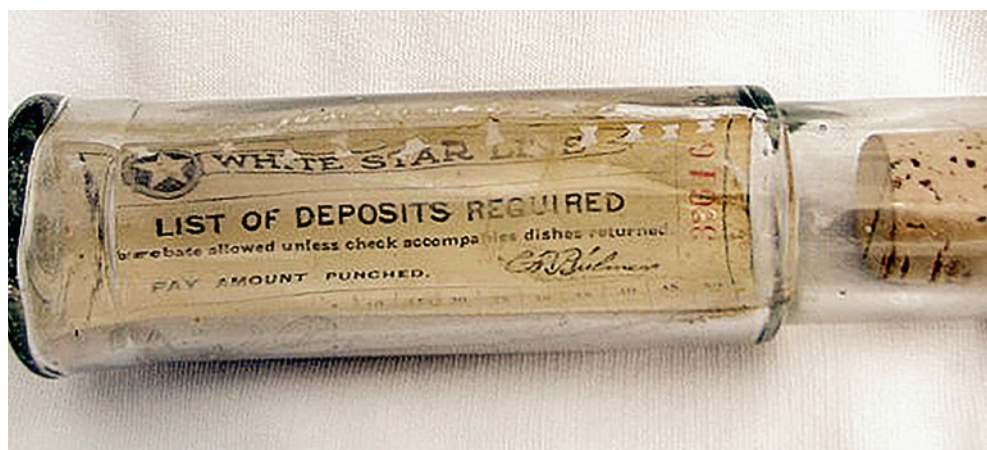
Ponovno je oživel ob Dnevh Tashmoov junija 2013, ko se je v reko St. Clair potopil potapljač Dave Leander, ki je iskal zaklad. Namesto zaklada je našel drugo vrsto nagrade, sporočilo v steklenici. V mulju je našel steklenico, ki je tam ležala 97 let. Ko je videl, da je v steklenici dobro ohranjeno sporočilo, jo je odprl in prebral. Sporočilo je bila napisano s svinčnikom na zadnji strani White Star Line vozovnice za parnik. Poleg sporočila: »ob pravem času na Tashmoov« je bil pripisan tudi Tillin in Selinin naslov. Ko je potapljač pokazal, kje je našel zaklad, so ugotovili, da je ležal v reki St. Clair 97 let le 30 metrov niže od mesta, kjer sta ga dekleti odvrgli.

Predsednik zgodovinskega društva na otoku Harsens se je zavezal, da so iskali sorodnike pošiljateljic sporočila. Na žalost Esper, najmlajši otrok, ki je še vedno živ, ne more ceniti zgodovinske najdbe, ker ima Alzheimerjevo bolezen. Pričakuje se, da bo steklenica s sporočilom donirana Zgodovinskemu društvu na otoku Harsens.

Leta 1956 je, hrepeneč po ljubezni, švedski mornar Ake Viking napisal hitro sporočilo: »Bodi lepa in od daleč« in ga zamašenega v steklenici vrgel v ocean. Dve leti pozneje je Ake prejel odgovor 17-letnega sicilijanskega dekleta Pauline, ki mu je odgovorila: »Nisem lepa, ampak je nekaj tako posebnega, da me je ta steklenička, ki je potovala tako dolgo in daleč, dosegla, da vam moram poslati odgovor.« Par si je pričel dopisovati in končalo se je tako, da se je Ake preselil na Sicilijo, kjer sta se poročila. Dogodek je pritegnil toliko pozornosti, da je bilo na njuni poroki 4000 ljudi.

Najhitrejši prehod pošte v steklenici preko Atlantika iz Nove Funlandije na Irsko je trajal 33 dni, najdaljši od Karibov do Gibraltarja pa 359 let.

Milko Linec
milko.linec@gmail.com

Henryk Sienkiewicz

Ob 170. obletnici rojstva nobelovca za literaturo

Knjige, prebrane v šoli ali v mladosti, velikokrat pustijo neizbrisan pečat, knjižni junaki so večkrat vzor obnašanja in življenjskih vrednot. Med priljubljene avtorje romanov spada tudi poljski pisatelj H. Sienkiewicz. Sedanja 170. obletnica rojstva in 100. obletnica smrti je priložnost, da se spomnimo tega velikega pisatelja, ki je bil večkrat predstavljen tudi na poštnih vrednotnicah.

Sienkiewicz se je rodil 5. maja 1846 v vasi Wola Okrzejska v jugovzhodnem delu Poljske, v obubožani plemiški družini. Mati je izhajala iz senatorske družine, predniki po očetovi stran pa so izhajali iz tatarskih poveljnikov, naseljenih na Litvi.

Po preselitvi družine v Varšavo je Sienkiewicz pridobil znanje na tamkajšnji gimnaziji.

Po maturi se je najprej vpisal na medicinsko fakulteto, pozneje je začel študij prava, končno se je vpisal še na filološko-zgodovinsko fakulteto. Po 4 letih je prekinil študij in začel delati za varšavski časopis.

Prvi roman Zastonj je Sienkiewicz izdal pri 26. letih. Leta 1876 je Sienkiewicz s skupino prijateljev za 2 leti odpotoval v Ameriko, pozneje je prebival v Franciji in Italiji. Svoje vtise s teh potovanj je objavljaval v poljskem časopisu kot podlistke, s katerimi si je pridobil ugled bralcev. Na osnovi vtisov iz Amerike so po vrnitvi v domovino leta 1879 nastale novele Za kruhom, Čuvaj v svetilniku, v katerih obravnava življenje in družbeno situacijo poljske emigracije v Ameriki, ter novela Poglarar (Sachem), ki je pretresljivo pričevanje o iztrebljenju indijskega prebivalstva. Sienkiewicz se je lotil tudi tematike poljske vasi v novelah Skice z ogljem, Godec Janko in Bartek Zmagovalec. V tem obdobju je Sienkiewicz ustvarjal v pozitivističnem duhu, izražal sočutje tlačnim in socialno šibkim. Razočaran nad situacijo v Ameriki, zlasti nad nasprotji med kulturo in razvojem civilizacije, ter družbenimi nasprotji, se je začel obračati k romantiki in pisanju zgodovinskih romanov. Leta 1883 je začel objavljati v poljskem časopisu kot podlistek roman Z ognjem in mečem, ki je prvi del ciklusa Trilogije. Ciklus nadaljujeta romana Potop (1886) in Mali vitez (1888).

Akcija romana Z ognjem in mečem poteka v sredini 17. stoletja na vzhodnem ozemlju Poljske, v času kozaške vstaje pod vodstvom Hmjelnicekega proti Poljski aristokraciji. V ozadju teh dogodkov med številnimi spopadi in bitkami

poteka ljubezenska zgodba Helene in poljskega oficirja Jana Skšetuskega, ter usode njegovih prijateljev, malega viteza – Mihala Volodijovskega, silaka Longinusa Podbipjente, pavlihe Zaglobe in njihovega nasprotnika Kozaka Bohuna.

Drugi del Trilogije, roman Potop, opisuje obdobje poljsko-švedske vojne (1655–1660) v času vladavine kralja Jana Kazimirja. Med slikovitimi scenami spopadov, vojaških ukan, bitk in obrambe Čenstohove se prepleta usoda vročekrvnega Kmitica in njegove zarobenke Aleksandre (Olenke). Sienkiewicz prikazuje preobrazbo zavedenega Kmitica, ki ga smatrajo za izdajalca in njegovo rehabilitacijo pri obrambi samostana Jasna Gora v Čenstohovi, ter v nadaljnji borbi proti Švedom.

V romanu je prikazan patriotizem plemičev in preprostega prebivalstva, ter egoizem magnatov.

Zgodba zadnjega dela Trilogije Mali witez je postavljena v čas vojne s Turčijo v letih 1668–1673 in prikazuje usodo polkovnika dragoncev Volodijovskega, ki po poroki z Barbko odhaja briniti vzhodne meje Poljske pred turškimi vpadi.

Volodijovski pade pri obrambi trdnjave Kamenec. Sienkiewicz konča roman Mali witez s prikazom zgodovinske zmage nad Turki v bitki pri Hocimu pod vodstvom hetmana Sobieskega.

Trilogija je zelo hitro postala najbolj popularni poljski roman, kar so razlagali s patriotsko vsebino, kot tudi z vero, da narod, ki je uspel v burnih časih XVII. stoletja premagati težave, se bo rešil tudi izpod jarma okupatorjev. Kot je omenil sam Sienkiewicz, je pisal te romane za »krepitev src« Poljakov, ki so takrat živeli brez lastne države pod okupacijo Rusije, Prusije in Avstrije. Pomembno je bilo tudi sporočilo dejanj glavnih junakov, da ima služba domovini vedno prednost pred privatnimi zadevami. Trilogija je pridobila popularnost tudi zunaj Poljske, tako v slovanskih kot tudi drugih državah. Glavni junaki Trilogije kot Skšetuski, Kmitic ali Volodijovski so se priljubili bralcem in postali vsesplošna last. Zagloba, stari dobrodušni plemič, poln humorja in zvijač, je eden od najbolj barvitih likov v Trilogiji.

Priložnostni žig iz leta 1986.

Največji uspeh in svetovno slavo je Sienkiewicz dosegel z romanom Quo vadis (1895), ki prikazuje sliko antičnega Rima v času Nerona in odnose med oblastmi, takratne prestolnice imperija in v silo rastočim krščanstvom. Poleg zgodovinskih likov Sienkiewicz uvaja v Quo vadis fiktivne like Ligije (Kaline) in Ursusa iz slovanskega plemena Ligijcev iz Srednje Evrope. Sienkiewicz je začel pisati Quo vadis leta 1894, ki je izhajal kot podlistek v časopisih Varšave, Krakova in Poznanja. Nekaj poglavij tega

romana je napisal na gradu poljskega matematika in izumitelja B. Abakanowicza na skalnatem otočku Costaeres blizu Ploumanach na bretonski obali.

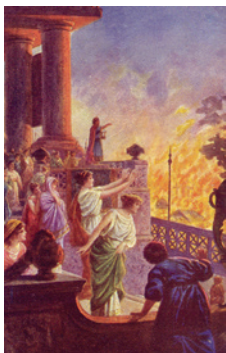
Vsebina Quo vadis je bila večkrat predmet gledaliških adaptacij kot tudi številnih filmov. Prizori s poljske ekranizacije Quo vadis leta 2001 so bili prikazani tudi na poštних znamkah.

Svet antičnega Rima, opisan v Quo vadis, je bil pogosto inspiracija za slikarje. Njihove slike v obliki razglednic so bile pogosto v prometu v številnih državah. Borba Ursusa z germanskim turom in reševanje Ligije v cirkuški areni

ter preganjanje kristjanov in Neronov lik ob požaru Rima, so bili pogosti motivi slik.

Mojstrstvo pisateljske dejavnosti Sienkiewicza predstavlja zelo odmeven zgodovinski roman Križarji, ki je bil napisan kot protest proti germanizaciji. Ta zgodovinski roman ima široko in globoko vsebino, bolj kot katerokoli iz prejšnjih del. Čas vladavine kralja Vladislava Jagiele, njegova državna politika, pronicanje zahodnih vplivov in kulture, prebujanje narodne zavesti, ter borba in končna zmaga s Križarskim viteškim redom so glavno ozadje romana.

Roman podaja slikovite opise tedanjega življenja v prestolnici Krakovu,

na vseh in v mestih Poljske in Litve. Sienkiewicz je tudi opisal vsakodnevno življenje Križarjev, ter organizacijo in dejavnost Križarskega reda. Nekateri dogodki v Križarjih potekajo na križarskem gradu v Malborku.

V tem ozadju se zrcali tragična ljubezen mladega viteza Zbiška in dvorjanke Danuše. Zadnje strani romana slikovito prikazujejo bitko pri Grunwaldu leta 1410, ter zmago poljsko-litovske vojske nad križarskim zakonom kot zgodovinsko zmago prava in pravičnosti. Zgodovinska zmaga pri Grunwaldu je zlomila moč Križarskega reda in ustavila napade na Poljsko in Litvo, ter križarske osvajalne vojne. Sienkiewicz je opisal potek bitke na osnovi kronike Jana Długosza in pod vplivom monumentalne slike Jana Matejke.

Obletnice bitke pri Grunwaldu so bile nekajkrat upodobljene na poljskih in znamkah sosednjih držav. Večkrat je bila kot glavni motiv znamke uporabljena reprodukcija slike J. Matejke

Osrednja lika slike J. Matejke sta Jan Žižka, vodja čeških husitov, in Veliki litovski knez Vitold (Vytautas), polbrat kralja Jagiele.

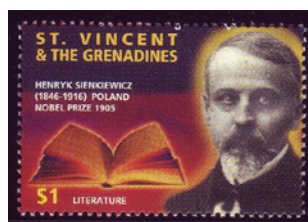

Knjižna izdaja Križarjev je leta 1900 okronala 25-letni jubilej ustvarjalnega dela Sienkiewicza. Ta jubilej so zelo svečano obhajali na Poljskem. Leto 1900 so poimenovali Sienkiewiczzevo leto in tako je dobil od naroda v dar posestvo z dvorcem Oblegorek. Leta 1958 je bil v omenjenem dvorcu ustanovljen muzej velikega pisatelja.

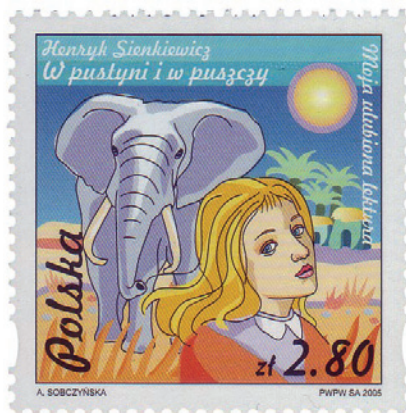

Dvorec Oblegorek, prikazan na zveščiču in poštni dopisnici.

Izraz mednarodnega priznanja pisateljstva Sienkiewicza je bila podelitev Nobelove nagrade za literaturo leta 1905. Nagrada je priznanje za celotni ustvarjalni opus in kot piše v obrazložitvi, zlasti za »epski slog do kraja mojstrsko izbrušen«.

Sienkiewicz je končal svojo več kot 40-letno kariero pisatelja z mladinskim romanom *V puščavi in goščavi* (1911), v katerem predstavlja podobne junake kot v Trilogiji ali Križarjih, vendar prenesene v otroški svet dveh otrok, ki se prebijajo skozi nevarna afriška prostranstva v času vstaje Mahdiego v Sudanu.

Po izbruhu I. svetovne vojne je Sienkiewicz odšel v Švico, kjer je skupaj z I. Paderewskim organiziral Švicarski komite pomoči žrtvam vojne na Poljskem. Sienkiewicz je umrl 15. 11. 1916 v Veveyu v Švici. Njegove posmrtno ostanke so prenesli leta 1924 v neodvisno Poljsko v grobnico v katedrali sv. Jana v Varšavi.

Sienkiewiczza ne moremo obravnava-
vati le kot pisatelja ločeno od njegove
politične aktivnosti. Že kot novinar se je
ukvarjal z javnimi zadevami in zastopal
interese prebivalstva. Leta 1877 je v an-
gleškem časopisju razkrinkal dvolično
politiko ruskih oblasti, ki je zaradi svojih
imperialnih interesov nastopala kot bran-
ilec Slovanov na Balkanu, a istočasno
zatirala in preganjala Poljake. V pismu
cesarju Wilhelmu II. je leta 1905 prote-
stiral proti sovražni politiki do Poljakov,
zahteval je tudi avtonomijo za del Polj-
ske pod rusko okupacijo. Sienkiewicz je
bil soustanovitelj Poljske Šolske Matice,
katere cilj je bila širitev in podpora pro-
svete v narodnem duhu, ustanavljanje in
vodenje šol ter mreže knjižnic in čitalnic.

O veličini in idealizmu Sienkiewiczza
lahko povedo njegove besede, napisane
v pariškem časopisu (*Le Courier Euro-
péen*): »Domovino je potrebno nadvse
ljubiti, vendar pravi patriot mora paziti,
da bi ideja njegove domovine ne bi bila
v nasprotju s srečo človeštva«.

Sienkiewicz je bil deležen številnih
nagrad in priznanj. Poleg Nobelove na-
grade je bil odlikovan s francosko Legijo
časti. Postal je tudi član akademij znano-
sti Poljske, Srbije, Rusije, italijanske aka-
demije Arcadia in številnih mednarodnih
organizacij in društev.

Podoba Sienkiewiczza je bila pogosto
motiv razglednic v raznih državah, zla-
sti po prejemu Nobelove nagrade. Poleg
razglednic se podoba Sienkiewiczza po-
javlja na poštnih znamkah. Prve znam-
ke v počastitev spomina Sienkiewiczza je
izdala Pošta Poljske leta 1928. Znamke
so bile izdane v 4 odtenkih modre barve
in so bile tudi uporabljane za prodajo v
poštnih avtomatih. Znamke s podobo Si-
enkiewiczza in s pretiskom Port Gdańsk
je uporabljal tudi Urad Poljske Pošte v
Svobodnem mestu Gdansku do izbruha
II. svetovne vojne.

Leta 1928 je izšla tudi dopisnica z
natisnjeno znamko s portretom Sienki-
ewiczza.

Pozneje, leta 1931, izhajajo ilustrira-
ne poštne dopisnice z enako natisnjeno
znamko in slikami poljskih glavnih mest
ali naravnih lepot. Skupno je izšlo 32
vrst takšnih dopisnic.

Pošta Poljske je leta 1938 natisnila v
seriji dopisnic znanih osebnosti dopi-
snico s portretom Sienkiewiczza in na-
pisi v poljskem in francoskem jeziku v
dveh nominalah, namenjenih za doma-
či ali inozemski promet.

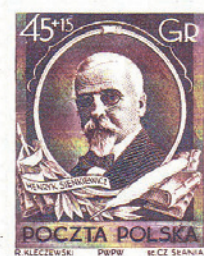

Pred koncem leta 1944 so te dopisni-
ce dobile pretisk nove vrednosti in so
služile kot provizorna izdaja na osvobo-
jenih vzhodnih delih Poljske.

Po II. svetovni vojni (1948) je Pošta Poljske natisnila dopisnico s portretom Sienkiewicza, podobno izdaji iz leta 1938, vendar s portretom, obrnjenim v drugo stran. Ta dopisnica je leta 1949 dobila pretisk nove vrednosti. Na nekaterih dopisnicah je bilo propagandno geslo.

Največ znamk s podobo Sienkiewicza je izdala Pošta Poljske. Leta 1952 je bila natisnjena znamka s portretom Sienkiewicza v temnorjavi barvi,

pozneje je bil natisnjen tudi esej v sivomodri barvi.

Sienkiewicz kot dobitnik Nobelove nagrade je bil predstavljen na poljskih znamkah in znamkah drugih držav.

Obletnice rojstva ali smrti, obletnice podelitve nagrade Nobela so bile tudi razlog za izdajo znamk, razglednic ali priložnostnih žigov

Znamka, izdana ob 50. obletnici smrti

Dopisnica, izdana ob 150. obletnici rojstva, 90. obletnici podelitve Nobelove nagrade in 100. obletnici romana Quo vadis.

Priložnostni žig ob 130. obletnici rojstva in 60. obletnici smrti.

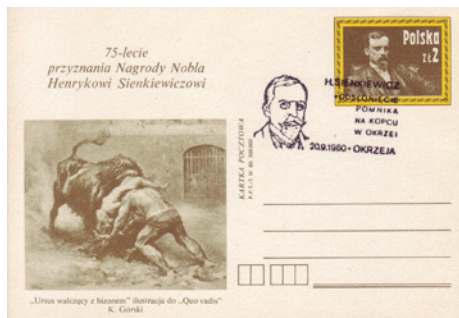
Lik Sienkiewicza je mogoče zaslediti tudi na osebnih znamkah nekaterih držav, med drugimi Poljske in Slovenije.

Osebnost Sienkiewicza so počastili tudi z izdajo bankovcev, kovancev in medalj z njegovo podobo.

Danes predvsem na Poljskem na Sienkiewicza spominjajo imena šol, gimnazij ter muzejev. V številnih poljskih mestih stojijo tudi njegovi spomeniki. Spomeniki, doprni kipi in medaljoni se nahajajo tudi v tujini, med drugimi v Italiji, Švici, na Hrvaškem.

Priložnostni žig ob odkritju spomenika Sienkiewiczu v njegovem rojstnem kraju.

Sienkiewicz brez dvoma pripada najbolj popularnim pisateljem sveta. Roman *Quo vadis* sodi med 10 najbolj prevajanih knjig na svetu. Njegovi romani se na novo izdajajo ali na novo prevajajo. Še naprej potekajo razprave o literarnem rangi in pomembnosti njegove literarne zapuščine. Kljub kritikam so bila njegova dela priljubljena ravno zato, ker je dal to, kar je ljudem blizu – sanje o svobodi in sreči. Romani Sienkiewicza so bili večkrat preneseni na filmsko platno, zlasti *Quo vadis*, vendar tudi Trilogija, *Križarji*, *V puščavi* in *goščavi* ter *Rodbina Polaneških*. Njegovi

romani so bili pogosto tudi inspiracija za slikarje.

Prevodi Sienkiewicza v slovenščino so se pojavljali relativno hitro, nekateri le nekaj let po prvi poljski izdaji. *Novela Za kruhom*, ki je bila natisnjena v Novem mestu v tiskarni Janeza Krajca, je nastala le 4 leta po poljskem izvirniku. Sienkiewicz je imel vpliv tudi na slovensko književnost. Njegove sledi je mogoče zaznati v zgodovinskih romanih o polabskih Slovanih Matije Prelesnika, *Pod svobodnim soncem Finžgarja*, ter *V Sibilinem vetru* Alojza Rebule.

Kljub temu, da v tem letu mineva 100. obletnica smrti Sienkiewicza in da je bilo leto 2016 na Poljskem proglašeno za leto Sienkiewicza, Pošta Poljske ne bo izdala znamke v skladu s sedanjim pravilnikom, ki dovoljuje počastitev le obletnice rojstva, ne pa smrti. Načrtujejo le izdajo poštno dopisnice in priložnostnega žiga.

Edward Pałka

Literatura

1. A. Stawar, *Pisarstwo Henryka Sienkiewicza*. PIW, Warszawa 1960
2. J. Krzyżanowski, *Henryka Sienkiewicza żywot i sprawy*, PIW, Warszawa 1966
3. J. Moder, *Henryk Sienkiewicz. V: Henryk Sienkiewicz, Novele 397-413*, DZS, Ljubljana 1975
3. B. Kaniewska, *Henryk Sienkiewicz. Od bestsellerowych powieści w odcinkach po nagrodę Nobla*. Publicat, Warszawa 2009
4. J. Krzyżanowski, *Henryk Sienkiewicz. Kalendarz życia i twórczości*, PIW, Warszawa 2013

Najboljša maksimum karta iz leta 2015

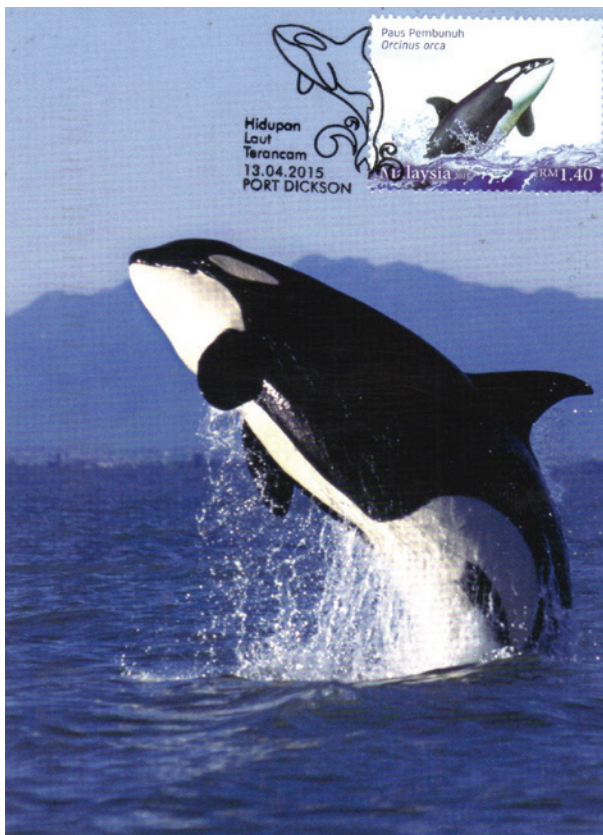
Končano je 13. tekmovanje za najboljšo maksimum karto, ki ga organizira Komisija za maksimafilijo pri FIP. Tokrat so tekmovala maksimum karte, narejene v letu 2015.

Tekmovanja za najboljšo maksimum karto (MK), ki je nastala v letu 2015, se je udeležilo 48 držav, med njimi tudi Slovenija. Bistveno manj se nas je udeležilo glasovanja za najboljšo MK; le 37 delegatov komisije iz posameznih držav. Vsak delegat lahko glasuje za tri MK in to tako, da po njegovem mnenju najboljši dodeli devet, drugi šest in tretji tri točke. Za MK iz svoje države delegat ne sme glasovati. Zanimiv je še podatek, da je glasove dobilo 40 od 48 MK, ki so se udeležile tekmovanja.

Največ točk (78) je dobila nizozemska MK, ki jo je pripravil Ronald van Leeden iz Nizozemske zveze za maksimafilijo (slika na naslovnici te številke). Gre za enega od 27 avtoportretov Vincenta van Gogha z naslovom Avtoportret s slamnikom. Oljna slika je velika 33 x 41 cm in je naslikana na lepenki. Hrani jo Rijksmuseum Vincent van Gogh v Amsterdamu, ki je založil razglednico. Znamka je izšla 5. januarja 2015. Žig prvega dne z amsterdamske pošte ima ustrezen napis in ilustracijo, govorimo lahko o trojnem ujemanju motivov.

Drugo mesto je z 48 točkami zasedla MK iz Malezije, ki jo je pripravil Ye Choh San. Znamka z orko je izšla 13. aprila 2015 v seriji Ogrožene morske vrste. Razglednico so izdali v Nemčiji (foto: Brandon Cole/Wildlife). Žig prvega dne iz Port Dickinsona ima ustrezno ilustracijo.

Na tretje mesto se je z 39 točkami uvrstila MK iz Mehike. Znamka je del bloka s petimi znamkami, ki je izšel 1. oktobra 2015, in prikazujejo arheološki del mesta Xochicalco. Motiv na razglednici (komercialna mehiška izdaja) in znamki je tempelj pernate (operjene) kače. Žig prvega dne ima ustrezen napis in ilustracijo, tudi tu govo-

rimo o trojnem ujemanju motiva. MK je pripravil Guadalupe Morales Grifaldo.

Slovenjo je zastopala MK, ki jo je iz znamke Velika planina (skupna izdaja Slovenije in Liechtensteina Alpe kot življenjski prostor) pripravil Vekoslav Kra-

hulec. Pri glasovanju je dosegla 9 točk (eno drugo in eno tretje mesto) in si z Dansko, Grčijo, Izraelom, Nemčijo in Taipeijem deli deseto mesto.

Bojan Bračič

Slovenika na poljski znamki iz leta 2016

Pošta Poljske je 2. aprila 2016 izdala znamko z naslovom Izredni jubilej usmiljenja. Znamka je zanimiva tudi za naše filateliste, ker jo lahko uvrstimo v kategorijo Slovenika. Motiv znamke temelji na mozaiku avtorja slovenskega jezuita Marka Rupnika. Znamka ima nominalo 2,50 zlota in je tiskana v prodajnih polah po 12 znamk (4x3) v nakladi 240 tisoč znamk.

Na desnem spodnjem robu pole se nahaja informacija, da je projekt znamke pripravljen na osnovi mozaika avtorja Marka Rupnika in ateljeja mozaikov Centro Aletti Porta Caritatis Roma. Poleg znamke je bil pripravljen tudi ustrezní ovitek z žigom prvega dne.

Edward Pałka

Pozdravljeni! Sem iz Belgije in me zanima menjava znamk. Iščem znamke Slovenije, Jugoslavije in držav nekdanje Jugoslavije. Lahko jih zamenjam za znamke Belgije, Francije, Švice, Španije, Nemčije, pa tudi držav s celega sveta.

Moj e-mail naslov: guybarbe@yahoo.fr
Se zahvaljujem za vašo pomoč. Guy Barbé.

Filatelistično razgiban Žalec

Žalski filatelisti smo bili ob prehodu poletja v jesen zelo aktivni. Najprej smo 30. avgusta v Ekomuzeju odprli malce drugačno filatelistično razstavo pod provokativnim naslovom Pjebi, pejmo na pir. Gre za predstavitev tekmovalne zbirke odprtega razreda Žalčana Venija Feranta, ki pa jo je avtor tokrat predstavil na nov način. Uporabil je tehniko plakata.

Na en plakat je prenesel skeniran material s treh razstavnih listov zbirke (po starem s 4 listov A4) in ga malce povečal. Tako je na 20 plakatih predstavil zgodbo o pivu, ki ji je poleg angleškega jezika dodal še slovenskega. V kulturnem programu je nastopil Celjski oktet. V njem je avtor razstave prepeval 25 let. Prireditvev je vodila Lidija Koceli. Nekaj besed o avtorju je povedal tudi podpredsednik FZS Igor Pirc. Razstavo je odprl župan Žalca Janko Kos. Po odprtju je sledilo prijetno druženje ob kozarčkih piva. Na otvoritvi se je zbralo presenetljivo veliko ljudi, razstava pa je požela same dobre pohvale, kar dokazuje tudi knjiga vtisov, v katero se je v mesecu dni vpisalo veliko obiskovalcev, precej tudi iz tujine.

Na dan občinskega praznika so v Žalcu 6. septembra odprli tudi svetovno novost – Fontano piva Zeleno zlato. Žalski filatelisti smo ta dogodek obeležili s priložnostnim poštnim žigom in kuverto, med tem ko so v TIC-u izdali osebno znamko v ta namen.

Mestna skupnost Žalec pa praznuje svoj praznik 29. septembra. Ob tem dogodku je bila izdana tudi manjša knjiga o starih razglednicah Žalca. V prenovljeni avli Doma II. slovenskega tabora v Žalcu smo ob tem dogodku filatelisti postavili razstavo starih razglednic. V 20 vitrinah smo predstavili razglednice Žalca in Celja (Toni Četina in Veni Ferant), v preostalih 20 vitrinah pa so kolegi iz FD Trbovlje predstavili zbirko Lada Zajca, ki je razstavil razglednice

Prisotni so z zanimanjem poslušali razlago (foto: D. Naraglav)

Razstavljene razglednice so vzbudile dosti zanimanja (foto: V. Ferant)

Trbovelj. Ob samem praznovanju si je razstavo ogledalo veliko obiskovalcev, ki so bili prijetno presenečeni tako nad kvaliteto razstave kot tudi nad prizoriščem razstave. Tako obsežne razstave (640 listov formata A4) razglednic v Žalcu še ni bilo. In da je bilo vse v povezavi z razglednicami, smo v Žalcu izdali maksikarto s priložnostnim žigom. Še pred ogledom razstave pa smo prisluh-

nili predavanju Alojza Tomca, ki nam je predstavil nov filatelistični razstavni razred – razglednice. Predavanja so se udeležili tudi člani različnih slovenskih društev. Prav tako se je veliko filatelistov iz Celja, Trbovelj, Žalca in še od drugod udeležilo svečane seje Mestne skupnosti Žalec, na kateri so podelili priznanje tudi Veniju Ferantu za dosedanje delo na področju filatelije in domoznanstva.

Mestna skupnost je poskrbela, da smo si ob ogledovanju razstave osvežili suha grla in da nismo lačni prehitro odšli domov. Posebej veseli dejstvo, da sta obe razstavi v Žalcu privabili veliko obisko-

valcev, ki so ogled združili s prijetnim druženjem, kar je bil tudi osnovni namen organizatorja (FD Žalec).

veni.ferant@gmail.com

Na koncu prijetnega druženja ni šlo brez gasilske slike starih filatelističnih prijateljev (foto: Č. Ferant)

Društvo zbirateljev Domžale – predstavitev in kratek pregled delovanja nekdanjega Filatelističnega društva Domžale

Društvo zbirateljev Domžale je bilo ustanovljeno konec leta 2012 kot naslednik nekdanjega Filatelističnega društva (FD) Domžale, o katerem sledi nekaj besed.

FD Domžale je bilo ustanovljeno na občnem zboru 17. 9. 1949, v takratnem Domu kulture v Domžalah, kot 19. podružnica Filatelistične zveze Slovenije (FZS). Prva leta je bil predsednik društva Slavko Bizjak, nato pa Franc Janežič, eden od soustanoviteljev društva, strasten zbiratelj ter prizadeven član in pobudnik društvenih aktivnosti. Znan je tudi kot prvi domžalski filatelista, saj je z zbiranjem znamk pričel že leta 1924 in bil že pred vojno član Filatelističnega društva Ljubljana.

Po dostopnih podatkih iz filatelističnega glasila Nova filatelija je bilo marca 1951 v društvo včlanjenih največ, kar 69 članov, od tega 18 mladincev. Zadnji podatek, objavljen v zadnjem letniku glasila, je iz leta 1979 in navaja 44 članov (od tega 10 mladincev). Iz zapisnikov z občnih zborov društva, ki so ohranjeni od leta 1979 do 1985 (manjka leto 1983), je razvidno, da se število članov ni bistveno spreminjalo. Največ jih je evidentiranih leta 1983 in sicer 46 (od tega 13 mladincev).

Člani društva so imeli tedenska srečanja (običajno v nedeljo dopoldan) najprej v takratni Osnovni šoli Domžale (zdajšnji Domžalski dom), krajši čas v domu Avto Moto društva Domžale, kasneje v prostorih Ribiške družine Domžale, nato pa v prostorih Krajevne skupnosti Venclja Perka Domžale. Na srečanjih so poleg pregledovanja in menjavanja raznovrstnega gradiva občasno organizirali filatelistična predavanja, pa tudi tombole, na katerih so bile glavni dobitek znamke. Poročilo v sedmi številki Nove filatelije omenja prvo razstavo članov društva leta 1953, ki pravi:

»Filatelistično društvo v Domžalah je priredilo v dneh občinskega festivala (od 4. do 21. junija) propagandno filatelistično razstavo. Razstavljen je bil del raziskovalnega gradiva o Lovrencu Koširju, poštni žigi kamniškega okraja v času nemške okupacije, znamke FLRJ, znamke VUJNA-STT, Švica »Pro Juventute«, filatelistična literatura in nekatere FDC. Prostor je bil skopo odmerjen. Društvo je pokazalo, da se zaveda pomena filatelije in upajmo, da se bo filatelistično udejstvovanje v Domžalah poživilo.«

Žal do konca sedemdesetih let ni zaslediti pomembnejših dogodkov iz življenja društva. Po pripovedovanju Ludvika Kovača, dolgoletnega člana in blagajnika društva, so v tem obdobju sicer potekala dokaj redna srečanja članov, večjih aktivnosti pa ni bilo. V letu 1979 je društvo pričelo s filatelističnimi krožki na dveh domžalskih osnovnih šolah. Občasnih predavanj o filateliji in numizmatiki se je udeleževalo okrog 40 učencev. Leta 1980 je društvo podalo pobudo za praznovanje ob 100-letnici pošte v Domžalah in ob tej priložnosti zbralo ter prispevalo gradivo o poštnem poslovanju na Domžalskem, člani dru-

štva pa so sodelovali tudi pri postavitvi celotne, zelo bogate razstave, ki je obsegala več manjših tematskih segmentov. Razstavo si je v preddverju dvorane Komunalnega centra v Domžalah, od 18. do 22. novembra 1980, ogledalo preko tisoč obiskovalcev, od tega veliko mladih. Že v začetku tega leta je bil v glasilu Občinski poročevalec, objavljen tudi članek o Filatelističnem društvu Domžale (avtor M. Brojan). Septembra leta 1983 je društvo sodelovalo na proslavi ob 40. obletnici udarne brigade Slavka Šlandra na Trojanah. Ob tej priložnosti je bil v uporabi priložnostni poštni žig. V tem letu je filatelistični krožek zaživel tudi na OŠ Radomlje. V letu 1984 je društvo podalo pobudo za praznovanje 125-letnice pošte v Mengšu in tako so ob koncu leta člani društva sodelovali na proslavi in pripravili razstavo o kroniki mengeške pošte. Leta 1985 se je društvo pri ocenjevanju aktivnosti, ki ga izvaja FZS, uvrstilo na 10. mesto. Konec tega leta so pripravili najverjetneje zadnjo družinsko (društveno) tombolo.

Društvo je prenehalo z aktivnim delovanjem leta 1989, po smrti dolgoletnega člana in akterja društva Franca Janežiča. Nekaj nekdanjih članov je kljub temu še vedno vztrajalo na neformalnih, občasnih srečanjih, ki jih je vodil Ludvik Kovač. Po več kot desetih letih prenehanja delovanja prvotnega društva sta dolgoletna prizadevna člana Leon Štifter in Ludvik Kovač sprožila pobudo o ustanovitvi novega društva.

Diplomo drži v rokah predsednik društva g. Janez Škofic, ob njem je g. Karol Korošec, z očali pa g. Vito Janežič (sin pokojnega Franca Janežiča).

Društvo zbirateljev Domžale danes združuje ne samo filateliste, temveč vse, ki se ukvarjajo s kakršnim koli zbiranjem. Predvsem so zastopana področja numizmatike, kartofilije (razglednice), fotografije, militarije, antikvarnih knjig ipd. V društvo je včlanjenih 16 članov, predseduje mu Janez Škofic. Najstarejša in tudi dolgoletna člana prvega filatelističnega društva sta Leon Štiftar, roj. 1929 in Ludvik Kovač, roj. 1930. Oba se z zbiranjem znamk ukvarjata že več kot 75 let, skupaj torej 150 let. In prav zaradi tega sta na nedavnem rednem Zboru članov Filatelistične zveze Slovenije, ki je potekal, 18. junija 2016 v Ljubljani, prejela priznanje Lovrenc Kosiř za življenjsko delo – Za dolgoletno

aktivno delovanje v društvu in njegovih aktivnostih ter propagiranju zbiranja in zanimanja za znamke in filatelijo.

Kot vedno, je tudi danes največja težava za zbiranje navdušiti mlajše generacije, ki jim na žalost, največkrat edini konjiček predstavlja zbiranje minut oz. časa, porabljenega pred telefonom ali računalnikom. Mogoče bi bilo dobro, da bi v šolah zopet uvedli kroške, ki bi že otroke spodbujali k tovrstnim aktivnostim, katerih glavni namen je poleg sprostitve ter spodbujanja občutka zadovoljstva in veselja, predvsem izobraževanje, učenje in spoznavanje.

Borut Jenko

Viri:

- Glasila Nova filatelija (FZS)
- Glasila Občinski poročevalci
- Arhivska dokumentacija FD Domžale (zapisniki, poročila...)
- Ustna pričevanja (Ludvik Kovač, Leon Štiftar...)

Čipke 2016

FD Lovro Košir je na pobudo svojega člana Antona Beoviča pripravilo prvo razstavo v Žireh leta 2013. Ko so bili vzpostavljeni prvi stiki, smo naslednje leto pripravili filatelistično razstavo ob 10-letnici delovanja klekljarskega društva Cvetke. Članice so takrat povedale, da bo poleti 2016 v Ljubljani svetovni klekljarski kongres.

Po postavitvi razstave v Žireh; z leve Anton Beovic, Matjaž Metaj, upravnica pošte Žiri Smiljana Berčič, predsednica KD Cvetke Tatjana Mlinar in predsednik FD Lovro Košir srečko Beričič.

Takoj smo bili vsi za to, da poskušamo doseči izdajo znamke v letnem programu Pošte Slovenije. Zaradi obljub smo bili optimistični, a dočakali smo le letni program, znamke pa v njem ni bilo. Dodatno dogovarjanje na FZS in s Pošto se je končalo z obljubo, da znamka bo, in so jo tudi izdali. Prvotno je bilo mišljeno, da bi znamka izšla med kongresom in bi naše društvo sodelovalo pri predstavitvi znamke na Gospodarskem razstavišču. Vendar je znamka izšla prej. Medtem je FZS pooblastila Mitjo Jančarja kot pobudnika in koordinatorja vseslovenske akcije »Po sledih čipke«.

Naše društvo je tako pripravilo PPŽ, dotisk pa ni bil predviden, zaradi slabega trenutnega finančnega stanja. Kolega Jože Keber iz KFD je ponudil pomoč pri

oblikovanju in tisku ilustrirane kuverte. Tako sta nastala filatelistična ovitka za Škofja Loko in za Žiri.

Začelo se je 8. junija 2016 z razstavo na Pošti 4220 Škofja Loka na Trati. Dr. Janez Cerkvenik je v šestih vitrinah predstavil čipke in tekstilno dejavnost. Priložnostni poštni žig z datumom 15. 6. 2016 pa je bil prvič v uporabi na otvoritvi male filatelistične razstave Vitrina meseca v prostorih Loškega muzeja na Loškem gradu. Razstava je dopolnjevala umetniško razstavo o sodobni uporabi čipk. Ob otvoritvi je delovalo izpostavljeno poštno okence Pošte Slovenije. Mala razstava dr. Janeza Cerkvenika v velikosti enega okna je prikazovala najbolj zanimive izdaje na temo čipk v naših krajih.

V Žireh je delo steklo s pomočjo kolega Antona Beoviča in predstavnika občine Žiri Gregorja Mlinarja. Tudi žirovski žig je, tako kot škofjeloškega, na skupni predlogi akcije »Po sledih čipke« oblikoval avtor. Pripravil pa je tudi eksponat na 32 listih o tem, kako so filatelisti pri nas in drugje počastili čipke. Razstava je bila postavljena v prostorih pošte v Žireh. V Žireh je bilo veliko dogodkov posvečenih svetovnemu čipkarskemu kongresu, zato so pripravili skupno otvoritev v prostorih Muzeja Žiri 20. 6. 2016, ki je tudi datum priložnostnega poštnega žiga.

Matjaž Metaj

Škofjeloški filatelisti in pomembnejši dogodki

V Filatelističnem društvu Lovro Košir Škofja Loka smo tudi letos popestrili pomembnejše občinske in državne dogodke s priložnostnimi filatelističnimi razstavami z zbirkami, ki so obsegale znamke, ilustrirane dopisnice, ovitke prvega dne, bloke, eseje, maksimum karte in druga zanimiva filatelistična gradiva. Sodelovala je tudi Pošta Slovenije z izpostavljenim poštnim okencem in izdajami priložnostnih poštinih žigov.

Ob postavitvi spomenika prof. dr. Jožetu Rantu, očetu slovenskega zobozdravstva, v Aleji znamenitih Ločanov, smo pripravili v Sokolskem domu v Škofji Loki, od 15. do 22. aprila 2016, v sodelovanju z njegovim sinom Andrejem Rantom in našim filatelistom dr. Janezom Cerkvnikom, filatelistično razstavo Prof. dr. Jože Rant – Znanost in tehnika na znamkah. Izdali smo tudi osebno poštno znamko po razglednici s karikaturo slikarja Maksima Gasparija Za kliniko iz leta 1954, kjer je upodobil prof. dr. Jožeta Ranta, kako preko lovskih znanstev nabira denar za gradnjo stomatološke klinike v Ljubljani. Na priložnostnem poštnem žigu, ki ga je oblikoval Matjaž Metaj, je v sredini relief, posnet po doprsem kipu dr. Jožeta Ranta, ki ga je izdelal kipar Metod Frlic.

Pri obeležju ustanovitve PGD Škofja Loka, prvega prostovoljnega gasilskega društva na Gorenjskem, in 140-letnice organiziranega gasilstva smo v vhodni dvorani Sokolskega doma v Škofji Loki od 22. 4. do 15. 5. 2016 filatelisti z gostom iz Filatelističnega in numizmatičnega kluba Celje Tonetom Petkom ter s člani škofjeloškega društva Aleksandrom Elsnerjem, Petrom Grzetičem ter juniorjem Primožem Beričičem razstavljali priložnostne zbirke na temo Gasilstvo. V sodelovanju s Prostovoljnim gasilskim društvom Škofja Loka in Pošto Slovenije smo izdali poleg priložnostnega poštnega žiga še pisemski ovitek z logotipom gasilca v akciji ter priložnostno znamko s fotografijo škofjeloškega gasilskega

Razstavljavca dr. Janez Cerkvnik in Tone Petek (foto: V. Ferant)

društva iz leta 1876. V sodelovanju z društvom Slovenska filatelistična akademija in z župniščem Stara Loka smo ob milostnem obisku fatimske Marije v Sloveniji in njenem postanku v Škofji Loki pripravili priložnostno filatelistično razstavo z zbirko dr. Janeza Cerkvnika s temo Devica Marija, božja mati v predverju Jurjeve dvorane v starološkem župnišču od 16. do 25. maja 2016. Izdali smo priložnostni žig, ki ga je oblikoval Janko Štampfl, ilustracijo fatimske Marije v žigu pa akademska slikarka Maja Šubic, in pisemski ovitek s fotografijo cerkve Svetega Jurija v Stari Loki.

V okvir vsakoletnih prireditev Turiističnega društva Škofja Loka sodi Historial Škofja Loka, ki slikovito predstavlja stoletno krajevno kulturno in zgodovinsko dediščino škofjeloškega območja z rokodelnicami, nastopi glasbenih in plesnih skupin, vitezov in promenade me-

Ekipa škofjeloških filatelistov po postavitvi razstave *Historial* (foto: A. Pavlovec).

ščanov v historičnih oblačilih. Prireditev smo letos dopolnili škofjeloški filatelisti z zbirko *Historial* dr. Janeza Cerkvenika, ki smo jo razstavili v 20 razstavnih vitrinah v avli Sokolskega doma, od 25. maja do 8. junija 2016, in s priložnostnim poštним žigom ob odprtju razstave na izpostavljenem poštнем okencu Pošte Slovenije. Filatelistična zbirka je celovito predstavila muzejske eksponate in drugo kulturno dediščino z območja Škofje Loke, Slovenije ter gradove pri nas in v Evropi. Turistično društvo pa je izdalo priložnostno razglednico in znamko.

Ob 17. svetovnem čipkarskem kongresu OIDFA 2016 v Ljubljani so potekale na Škofjeloškem od maja do konca julija številne odmevne razstave iz zgodovine klekljanih čipk. Škofjeloško filatelistično društvo je v sodelovanju z Loškimi muzejem in Pošto Slovenije pripravilo tri filatelistične razstave na temo Čipke: dve v Škofji Loki in eno v Žireh.

V septembru pa smo v avli Osnovne šole Škofja Loka-Mesto posvetili priložnostno razstavo 25-letnici samostojnosti Republike Slovenije in 60. obletnici prve filatelistične razstave v Škofji Loki.

Srečko Beričič

Sestanek Multilaterale v Luksemburgu

14. in 15. junija je bil v Luksemburgu letni sestanek filatelistične delovne skupnosti Multilaterala, ki združuje filatelistične zveze in poštne uprave sedmih srednjeevropskih držav in sicer Avstrije, Lihtenštajna, Luksemburga, Nemčije, Nizozemske, Švice in Slovenije (za sedaj Pošta Slovenije še ni formalno pristopila k tej skupnosti).

Udeleženci sestanka Multilaterale v Luksemburgu v prostorih luksemburške filatelistične zveze.

Sestanki se odvijajo po ustaljenem poteku. Najprej se sestanejo ločeno filatelistične zveze in poštne uprave, sledi skupno zasedanje. Na sestankih se zveze med seboj pogovarjajo o skupnih problemih, pobudah na ravni evropske in svetovne federacije, kriterijih za ocenjevanje in razstavljanje, zadnja leta o upadanju članstva in načinih, kako ta trend zaustaviti. Največ časa se je letos posvetilo dvoletni razstavi Multilaterale, ki bo leta 2017 v nizozemskem 's-Hertogenbosch. Posebej je bil poudarek, da je treba na razstavi imeti vse razstavljalске razrede, posebno mladinskega. Dalje so vse zveze predstavile način, kako izvažajo eksponate na razstave in kako jih zavarujejo.

Na skupnem zasedanju s poštnimi upravami pa je bil govor o politiki izdajanja znamk, o pobudah, kako povečati prodajo in pridobiti naročnike ter o sodelovanju med zvezami in upravami. Predlagajo se tudi skupne pobude zvez in poštnih uprav, kot je bila pred leti "Lindenški sel" – prenosi pisem med Lindnom in Milanom – pobuda med Avstrijo, Lihtenštajnom in Švico. Tedaj so k sodelovanju povabili tudi Italijansko pošto upravo, ki pa k pobudi žal ni pristopila. Avstrijska pošta je predstavila še ne dodelan projekt katalogizacije svojih znamk na svetovni spletni strani.

Zveza gostitelj organizira dva prostora za sestanke, navadno v kakem hote-

lu, in skupno večerjo. Lokalna poštna uprava pa nudi popoldanski skupni izlet in večerjo. Potne stroške in hotel si vsak udeleženec plača sam. Letos smo si prvi večer ogledali prostore luksemburške filatelistične zveze in se podali na večerjo v bližnjo restavracijo s tradicionalno hrano. Naslednji popoldan pa smo z avtobusom šli na krajši izlet do reke Mozele, si ogledali vinsko klet in večerjali v tamkajšnji gostilni.

Letos smo se dogovorili, da bodo od sedaj naprej samostojni sestanki le v letih, ko ni razstave Multilaterale. V letu razstave pa bo sestanek v okviru razstave same. Na tak način se tudi stroški za zveze in poštne uprave zmanjšajo. Dogovorili smo se, da bo naslednja razstava s sestankom leta 2019 v Luksemburgu, leta 2021 v Avstriji, leta 2023 pa v Sloveniji. Naslednji sestanek Multilaterale bo leta 2018 v Sloveniji.

Sestanka v Luksemburgu so se udeležili za filatelistične zveze predsednik

Helmut Kogler in podpredsednik Alfred Kunz (Avstrija), predsednik Peter Marxer (Lihtenštajn), odgovoren za razstavne dejavnosti Peter Suter (Švica), blagajnik Walter Bernatek (Nemčija), predsednik Jos Wolff in tajnica Andrée Trommer-Schiltz (Luksemburg), predsednik Jan Cees van Duin (Nizozemska) in predsednik Peter Suhadolc (Slovenija). Za poštne uprave so bili prisotni Jörg Pribil, načelnik oddelka Filatelija in znamke, Andreas Gabriel, distribucija in logistika filatelije, Günther Schmied, vodja produkcije filatelije in znamk (vsil Avstrija), Thomas Dürr, namestnik vodje oddelka Filatelija (Lihtenštajn), Kurt Strässle, vodja oddelka Znamke in filatelija (Švica), Helmut Dallei, menedžer za proizvodnjo (Nemčija), Emile Espen, vodja POST Filatelije (Luksemburg) in Arjan Jochems, menedžer za marketing (Nizozemska).

Peter Suhadolc

Iščem naslednje številke Nove filatelije:

<i>Leto</i>	<i>Številka</i>	<i>Število kosov</i>
<i>2001</i>	<i>1</i>	<i>2</i>
<i>2011</i>	<i>2-3</i>	<i>1</i>
<i>2012</i>	<i>1-2</i>	<i>2</i>
	<i>3</i>	<i>1</i>
	<i>4</i>	<i>2</i>
<i>2013</i>	<i>2</i>	<i>2</i>
<i>2014</i>	<i>1</i>	<i>1</i>

V zamenjavo nudim naslednje številke (po en kos):

1997/1

1998/1

1999/1

2000/1, 2000/2, 2000/3

2001/2, 2001/3

Komplet od 2001 do vključno 2009 – lahko tudi posamezne številke iz tega obdobja.

Srečko Urh, Poljska cesta 5, 2327 Rače
srecko.urh@gmail.com

Prispevek k zgodovini špekulacij s filatelističnim materialom

V fondu z oznako AS 1931 Republiški sekretariat za notranje zadeve Socialistične republike Slovenije, ki ga hrani Arhiv Republike Slovenije v Ljubljani, je v mapi 240 v arhivski škatli 1489 moč prebrati nekaj zanimivih podrobnosti o prodaji dveh priložnostnih znamk iz leta 1951.

Ministrstvo za notranje zadeve Federativne ljudske republike Jugoslavije (FLRJ) je v dopisu z dne 8. avgusta 1951, označenim s stopnjo Strogo zaupno, obvestilo slovensko republiško ministrstvo za notranje zadeve, da bo Glavna direkcija pošte v Beogradu 15. avgusta dala v promet priložnostni znamki, izdani ob prvem svetovnem prvenstvu padalcev. Znamki za 6 in 50 dinarjev sta izšli v mali nakladi (100.000 in 30.000 kosov), v prosti prodaji pa so ju nameravali ponuditi le na pošti na Bledu v času

prvenstva in sicer 35.150 kosov znamke z nižjo nominalo in le 100 kosov (!) znamke z višjo nominalo. Prvo bi smeli prodajati v neomejenih količinah, slednjo pa le po kos posamezniku.

Preostanek znamk naj bi novembra tistega leta razdelili republiškim filatelističnim zvezam, del pa bi jih dobilo podjetje Jugofilatelija in to predvsem za promet s tujino. Od tega deleža pa bi morala Jugofilatelija nameniti po 5.000 kosov obeh znamk, ki bi ju, nalepljeni na posebnem ovitku in žigosani s priložnostni žigom, prodajali na posebnem okencu na Bledu v času prvenstva.

Zaradi nizkega števila znamk z višjo nominalo, ki bi bile naprodaj, dopis (v prostem prevodu iz srbsčine) nadaljuje: »/.../predvidevamo, da bo prišlo do zlorab s strani uslužbencev, ki jih bodo prodajali, kar potrjujejo dosedanje izkušnje ob prodaji priložnostnih znamk. Obstaja tudi možnost, da uslužbenci na pošti na Bledu ne dajo v promet vseh znamk za 50 dinarjev in jih zadržijo zase, ali jih po dogovoru prodajo drugi osebi, saj se predpostavlja, da bo njihova cena na črni borzi najmanj 1.000 dinarjev, tistih za 6 dinarjev pa eventualno 20 dinarjev za kos in to zato, ker se bodo prodajale le na eni pošti v FLRJ.«

V nadaljevanju dopis še opiše način, kako naj bi potekalo rokovanje z znamkami pred prodajo. Vodja trgovine Jugofilatelije v Ljubljani A. P., ki naj bi vodil tudi prodajo na Bledu, ter še en uslužbenec Jugofilatelije in uslužbenec pošte v Ljubljani, bi po 5.000 kosov obeh

znamk nalepili na kuverte in jih žigosali.

Republiško ministrstvo je izvedbo nadzora nad prodajo po hierarhiji preneslo navzdol na Okrajni ljudski odbor v Radovljici, oziroma na njegovo poverjeništvu za notranje zadeve, ki je nalogo izvedlo in o tem izdalo poročilo. To je v nadaljevanju navedeno v celoti in nespremenjeno:

»Radovljica 21. VIII. 1951

Prodajanje znamk za svetovno jadralno prvenstvo: Po vašem nalogu z dne 16. 8. 1951 smo dne 17. 8. 1951 kontrolirali prodajanje novih znamk za svetovno padalsko prvenstvo in sicer so se znamke prodajale na pošti na Bledu. Znamke je prodajal A. P. šef »Jugofilatelije« iz Ljubljane z njim pa sta bila še dva člana. Navedeni so s seboj prinesli 800 serij a 50.- din in a 6.- din 600 serij ter 1200 komadov kuvert na katerih so bile znamke ena po 50.- din in ena po 6.- din nalepljene in uničene s specialnim žigom. Ogromna masa ljudi je čakala pred pošto in kupovala znamke in specialne kuverte na katerih so bile nalepljene znamke. Pri opazovanju se je ugotovilo da je A. prodajal znamke oz. specialne kuverte na katerih je bila ena znamka po a 50.- din in ena po 6.- din

z kuverto za ceno 80.- din in da je istih dajal eni osebi tudi po dve in 5 kom. Navedeni je prodal cca 200.- kom. specialnih kuvert z znamkami do 11 ure dopoldan nakar je prenehal prodajati in je odšel nazaj v Ljubljano z sabo pa je odnesel še 1.200.- kom. specialnih kuvert na katerih so bile zalepljene znamke. Komu je isti izročil v Ljubljani te specialne kuverte z znamkami nam ni znano, niti nam ni znan vzrok zakaj ni prodajal naprej. Izjavil se je sicer da so specialne kuverte z znamkami ki jih je nesel s seboj nežigosane in da jih kot take ne sme prodajati, dalje pa mu ni nihče dal nobenih navodil koliko lahko proda eni osebi. Med drugim se je slišalo od ljudi, da so nekatere osebe imele več takih specialnih kuvert z znamkami katere so kupili po 80.- din in da so jih po Bledu te osebe prodajale po 250.- din za eno kuverto z znamkami. Ker se navedeni nahaja v Ljubljani kjer je v službi trgovskega podjetja »Jugofilatelija« bi bilo potrebno da se tam. organi zanimajo kam je navedeni dal te znamke.«

Opisana prodaja se razlikuje od navodil. Zakaj je bilo tako, pa zgodovina (zaenkrat) molči.

Bojan Himmelreich
bojan.himm@gmail.com

Frank Linke – Crawford

Proučevanje objektov poštne zgodovine nam poleg strogo poštnih zadev lahko razkrije še marsikaj drugega in nas mimogrede navdihne tudi za nefilatelistično raziskovanje.

Pri proučevanju poštnih spremnic, na katerih lahko spremljamo poštnino za pakete v notranjem prometu, sem proučil še naslovnike teh paketov in naletel na zanimivo osebnost, ki je del življenja preživela v Slovenski Bistrici.

Frank Linke – Crawford, vojaški pilot in letalski as s 27 zračnimi zmagami, je bil četrti najuspešnejši avstro-ogrski letalski as prve svetovne vojne. Rodil se je 18. avgusta 1893 v Krakovu na Poljskem kot sin majorja Adalberta Linkeja in matere, Angležinje Lucy Crawford. Star 13 let je začel obiskovati Terezijansko vojaško akademijo v Dunajskem Novem mestu (Wiener-Neustadtu). Leta 1913, star 20 let, je bil razporejen kot poročnik (K. u. K. Leutnant) na službovanje v 1. eskadron 6. dragonerskega regimenta, ki je bil nastanjen v vojašnici v Slovenski Bistrici.

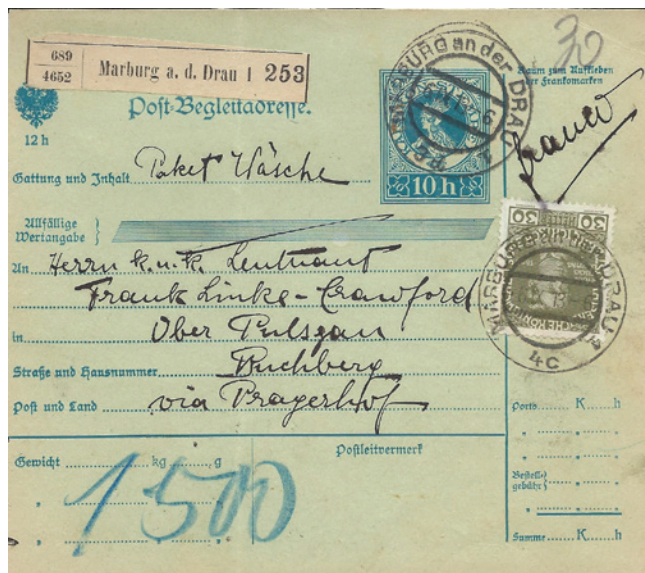
Ohranjeni poštni dokumenti kažejo, da je poročnik Linke – Crawford pre-

bival v Bukovcu (Buchberg) pri Zgornji Polskavi, obleko in perilo pa si je kupil v Mariboru; kupljeno so mu trgovci poslali po pošti.

Najdene so tri poštno spremnice za pakete, naslovljene na poročnika Linke-Crawforda poslano iz Maribora (Marburg an der Drau) v Zgornjo Polskavo (Ober Pulsgau): ena za poslano obleko mase 7,600 kg in dve za perilo mase 1,500 kg in 600 g.

V Bistrici pa ni bil dolgo, saj so ga po izbruhu prve svetovne vojne že konec julija 1914 poslali na rusko bojišče, kjer je zaradi svoje hrabrosti prejel več medalj. Po daljšem bivanju v vojaških poljskih bolnišnicah zaradi malarije, so ga na njegovo prošnjo leta 1915 poslali v avstro-ogrsko letalske enote, kjer se je šolal za pilota.

Marca 1916 je že bil izvidnik v dvosežnem letalu, septembra pa je bil pre-

kvalificiran v pilota. Januarja 2017 je bil kot pilot poslan na soško fronto. Decembra 1917 je po 13. zmagi postal poveljnik enote s sedmimi piloti.

Umril je 30. julija 1918 v zračnem boju, ko sta ga napadla dva italijanska lovca. Umril je na poletu s še tremi kolegi z letalom Aviatik D.I. O tem zadnjem letu ni vse popolnoma jasno, saj so mnogi poznavalci izrazili sum, da letala ni sestrelil sovražnik, pač pa konstrukcija letala ni prenesla izvedenih manevrov.

Frank Linke – Crawford je bil sprva pokopan na mariborskem pokopališču na Pobrežju, leta 1919 pa so njegove posmrtno ostanke prenesli v Salzburg. Več o osebnosti junaškega letalca najdemo v knjigi Juliusa Arigija, (3. 10. 1895 do 1. 8. 1981), ki je bil na drugem mestu avstro-ogrskih letalskih asov.

Branko Petan

Nogradno vprašanje

Tokratno nagradno vprašanje je pripravil Marjan Merkač in se glasi:

Komentiraj črni odtis T (zakaj je odtisnjen) in pošiljko kot celoto.

Žiga na pismu imata datuma: 9. 10. 54, LESCE, spredaj,
11. X. 54, RAVNE na KOROŠKEM, zadaj.

Odgovor (komentar) pošljite do 25. novembra 2016 na naslov:
Filatelistična zveza Slovenije, p. p. 1584, 1001 Ljubljana.

Za najpopolnejši odgovor bo urednik prispeval ustrezno filatelistično nagrado.

Podatki o filatelistični literaturi

Pri FZS že nekaj časa zbiramo podatke o vsem, kar je pri nas napisanega in izdanega v papirni obliki o znamkah in filateliji, oziroma o vseh prispevkih, v katerih se pojavljajo znamke. Ravno tako pa zbiramo podatke o filatelističnih prispevkih naših avtorjev v tujini. Do sedaj je te podatke zbiral Branko Morenčič, od junija 2016 pa jih zbira Staša Bračič. Prosi, da ji podatke pošiljate na e-naslov: strahomira@gmail.com.

Odslej lahko prevzamem paket kadar koli, 24/7!

PS Paketomat – diskretno, hitro & priročno!

Vzpostavili smo mrežo samopostrežnih poštних avtomatov, kjer boste lahko brez vrst in gneče preprosto prevzemali in oddajali svoje pakete. Diskretno, hitro in priročno!

PREVZEM PAKETA v samo 3 korakih!

Opravi spletni
nakup

Prejmi SMS z
unikatno kodo

Prezemi svoj
paket 24/7

Za več informacij
poskenirajte QR kodo,
pokličite na 080 14 00 ali
obiščite www.pspaketomat.si.

PS ^{24/7} Paketomat